

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Císař a jeho role v japonských dějinách do restaurace Meidži

The emperor of Japan and his role in Japanese history to the Meiji
Restoration

Olomouc 2017

Jonáš Volný

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Dita Nymburská, PhD.

Kopie zadání bakalářské práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis:

Anotace

Jméno autora	Jonáš Volný
Katedra, fakulta	Katedra asijských studií, Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Název	Císař a jeho role v japonských dějinách do restaurace Meidži
Vedoucí práce	Mgr. Dita Nymburská, Ph.D.
Počet stran	57
Počet znaků	78800
Počet titulů použité literatury	18
Počet příloh	0
Klíčová slova	císař, Japonsko, šaman, rituál, abdikace, vládce, <i>tennó</i>

Ve své bakalářské diplomové práci se zaměřím na roli císaře v japonských dějinách od raných japonských dějin do tzv. restaurace Meidži v 19. století. Zmapovat hodlám historii císařského rodu v jednotlivých obdobích japonských dějin, pozornost budu věnovat nejen historicky doloženým osobnostem, ale také mytologickým panovníkům a jejich bájným božským prapředkům. Roli císaře stručně shrnu v analýze v poslední části práce.

Mnohokrát děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Ditě Nymburské, PhD, za její mimořádnou trpělivost a cenné rady.

Ediční poznámka

Japonské výrazy jsou pro odlišení uváděny v kurzívě. Při prvním výskytu japonského výrazu jsou za ním uvedeny japonské znaky. Klíčové výrazy jsou vysvětleny v poznámce pod čarou.

Znaky jsou také uváděny u jmen japonských historických postav a základních božstev šintoistického panteonu. Jména jsou uváděna v pořadí rodové jméno a za ním následující osobní jméno. U zesnulých císařů jsou uváděna jejich posmrtná jména. Dále je u jmen císařů v poznámce uvedeno období oficiální vlády, není tedy započteno období po abdikaci.

České překlady jmen božstev jsou převzaty z *Kodžiki* v překladu Karla Fialy¹. Veškeré překlady cizojazyčných textů do češtiny v této práci jsou, není-li uvedeno jinak, vlastními překlady autora této práce. V práci je použit český přepis japonských a korejských výrazů. Pro citování je zde použita norma ČSN ISO 690.

¹ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012.

Obsah

Ediční poznámka.....	6
Obsah	7
Úvod.....	8
Materiály a metody výzkumu	8
1. Japonský císař.....	9
1. 1 Tituly.....	10
2. Období raných dějin.....	11
2.1. Koncept kami.....	13
2.2. Mytologický základ	14
2.2.1. Bohyně Amaterasu.....	15
2.2.2. Božští předci císařů.....	17
2.2.3. Legendární první císař Džinmu	18
3. Mýtičtí císaři.....	20
3.1. Období přejímání čínského vzoru.....	21
4. Historicky doložení císaři	22
4.1. Zřízení státu a reformy Taika.....	25
4.2. Období Heian.....	29
4.2.1. Regenství rodu Fudžiwara	31
4.2.1. Vláda excísařů.....	34
4.3. Šógunát Kamakura.....	38
4.4. Šógunát Ašikaga	40
4.5. Období válčících knížectví	41
4.6. Období Tokugawa.....	43
4.6.1. Národní vědy a počátek císařského kultu	45
4.6.2 Obnova císařské moci.....	47
5. Analýza role	50
Závěr	54
Resumé v anglickém jazyce.....	55
Seznam použité literatury	56

Úvod

Japonsko je jedinou monarchií světa, které v současné době vládne císař. Japonská císařská dynastie má tradici datující se údajně až do sedmého století př. n. l., což je z historického hlediska rarita. Přestože v japonské historii existovaly případy zabití císaře, na trůn byli vždy dosazeni rodoví příbuzní. Což sice nutně neznamená, že byli pokrevně spřízněni ve vztahu rodič – potomek, ale vždy byl císař dosazen v rámci rodu, i když mezi nimi bylo i více generací. Tento systém vedl ke sporům mezi potencionálními nástupci, vraždám či politicky motivovaných sňatkům.

Na rozdíl od Číny v Japonsku nikdy nedošlo za celou dobu japonských dějin k přerušení císařské linie. Důvodem pravděpodobně mohlo být japonské lidové vnímání císaře jakožto náboženského vůdce a mocenské autority. Toto pojetí císaře bylo po staletí zakořeněno hluboko v srdcích Japonců, kteří však po velkou část historie císaře nevidali. V úctě jej měl nejen obyčejný lid, ale i vojenští vládců si autoritativní pozice císaře byly vědomi a svou vládu skrze císařovo jmenování upevňovali.

V této bakalářské práci se budu věnovat roli japonského císaře od raných dějin do restaurace Meidži. V první části se zaměřím na roli císaře v současnosti, následně vzniku císařského dvora a mýtickým panovníkům. Dále pak probírám roli císaře v jednotlivých obdobích. V závěrečné kapitole shrnuji výsledky analýzy role císaře.

Téma práce jsem si vybral, protože se mu nevěnuje žádná ucelená česká publikace.

Materiály a metody výzkumu

Hlavními zdroji této bakalářské práce jsou publikace zaměřené na japonskou historii, texty pojednávající o císařském rodě, práce zabývající se božstvím císařské linie a také knihy zabývající se japonskými mýty.

1. Japonský císař

Současným císařem, se sídlem v císařském paláci v Tokiu, je císař Akihito², který je na trůně od smrti svého otce císaře Šówy³ roku 1989. V ústavě je od roku 1947 stanoveno: „Císař je symbol státu a jednoty národa, své postavení odvozuje od vůle lidu, v němž tkví svrchovaná moc“.⁴ Císařovy pravomoci jsou uvedeny v ústavě. Na základě rozhodnutí parlamentu svolává parlament a rozpouští dolní komoru parlamentu tzv. *šúgi'in* 衆議院⁵ neboli sněmovnu reprezentantů. Jmenuje parlamentem navržené premiéry a také předsedy *Saikó saibanšo* 最高裁判所⁶ Nejvyššího soudu. Dalšími povinnostmi jsou vyhlašování voleb do parlamentu, oznamování změn ústavy, zákonů, vládních nařízení a dohod. V neposlední řadě také přijímá zahraniční velvyslance a ministry.⁷ Císařská rodina po celý rok pořádá ceremoniály, audience apod. Dále přijímá zahraniční hosty a cestuje do zahraničí, kde reprezentuje Japonsko.⁸ Veřejnost se může s členy císařské rodiny setkat při návštěvách svatyní apod.⁹

Dnešní císař nemá faktickou politickou moc, nýbrž během svátků vykonává šintoistické rituály pro japonský lid¹⁰. Císař je panovníkem Japonska a hlavou císařské rodiny. Také je autoritou tradičního náboženství *šintó* 神道¹¹. Až do roku 1947 byl legislativně považován za potomka sluneční bohyně Amaterasu¹². Tato skutečnost byla uvedena v Ústavě velkého japonského císařství¹³ známé také pod názvem Ústava Meidži, která byla platná až do konce druhé světové války, kdy prohráli se

² 明仁, 1986-dosud. 125. japonský císař. Název jeho éry je *Heisei* 平成; Problematika jmen císařů viz kapitola 1.1.

³ 昭和天皇, v překladu zářící mír, vládl v letech 1926–1989. Jeho osobní jméno bylo Hirohito.

⁴ Ústava Japonska. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html.

⁵ Dolní komora parlamentu. Horní komora se nazývá *sangi'in* 参議院.

⁶ Nejvyšší soud Japonska má nejvyšší soudní pravomoc k výkladu ústavy a rozhodování v záležitostech vnitrostátního práva.

⁷ Oficiální webové stránky císařského dvora – Pravomoci císaře. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/e-about/seido/seido01.html>.

⁸ Oficiální webové stránky císařského dvora – Úvodní stránka. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/e-about/activity/activity01.html>.

⁹ Ibid.

¹⁰ Císař každý rok na jaře sadí rýži uvnitř císařského paláce, kterou nabízí božstvům a poté společně sní jakožto modlitbu za hojnou úrodu rýže po celém Japonsku.

¹¹ Cesta božstev. Původní japonské náboženství založené na animismu a polyteismu.

¹² Celým jménem Amaterasu Ōmikami. Vznesené zářné nebeské božstvo. Bohyně zrozena během Izanakiho rituální očisty jeho levého oka. (viz kapitola 2.2.1.).

¹³ *Dainippon teikoku kenpó* 大日本帝国憲法. Císařská ústava velkého Japonska.

spojeneckými vojsky. Po druhé světové válce byl císař přinucen okupační správou¹⁴ veřejně se vzdát božství a 1. 1. 1946 vydal prohlášení o svém lidském původu *tenno no ningen sengen* 天皇の人間宣言, ve kterém se zřiká svého božství a prohlašuje, že je jen běžným člověkem.¹⁵ S vydáním nové poválečné ústavy v roce 1947, na jejímž sepsání měla podíl spojenecká okupační správa, která byla přizpůsobená potřebám Japonska, se císař stal legislativně symbolem státu a jednoty lidu bez jakékoliv výkonné moci. Tato ústava platí dodnes a v prvních osmi článcích vymezuje povinnosti císaře. Císař je tedy dnes symbolem bez výkonné moci, ale v minulosti tomu bylo jinak.

1. 1 Tituly

V současnosti se v japonštině císař označuje jako *tenno* 天皇, což v překladu znamená nebeský panovník. Termín pro označení pro císaře se však v průběhu dějin měnil. První císařští panovníci na japonském území, ve starém státu Jamato¹⁶ byli označováni titulem *Jamato-óki* 大和大王¹⁷ nebo také *Wa-ó* 和王¹⁸. Později v sedmém století s vydáním zákoníku *ricurei* 律令 byl z Číny, kde byl císař považován za potomka slunce, převzat titul *tenno*. Tímto se zdůraznil božský původ vládce národa a také jeho náboženská role. Označení bylo následně změněno během tokugawského šógunátu¹⁹ na *tenši* 天子²⁰ a po jeho rozpadu opět navráćeno označení *tenno*.²¹

Z úcty k právě vládnoucímu císaři, nebývá označován svým osobním jménem, nýbrž jen titulem *tenno*, *tenno heika* 天皇陛下²², či *kindzō heika* 今上陛下²³. Příslušníci císařského rodu nemají rodové příjmení. Po smrti císařů jsou jim v souladu s japonskou tradicí udělena posmrtná jména *okurina* 贈り名²⁴. Tyto jména většinou

¹⁴ Mezinárodní okupační správa probíhala v letech 1945-1952. V čele správy byl generál MacArthur, který měl nad Japonskem faktickou moc.

¹⁵ OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 206. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

¹⁶ 大和. Stát Jamato se rozprostíral na území dnešní prefektury Nara v období 250–710.

¹⁷ Velký král země Jamato.

¹⁸ Král země Wa. Tehdejší Japonci označovali svou zemi jako Jamato, nicméně Číňané je označovali Wa. Psáno znakem pro trpaslíka. Japonci tento znak následně změnili na lépe znějící znak mír, který se čte stejně.

¹⁹ Vojenský vládní aparát v období od roku 1603 do 1867.

²⁰ Potomek nebes.

²¹ OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 208. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

²² Jeho výsost nebeský panovník.

²³ Jeho právě panující výsost.

²⁴ Čestné posmrtné jméno udělované po smrti císařům, vznešeným dvořanům a významným osobnostem. Je vybíráno tak, aby vystihovalo ctnosti a skutky, které za života osoba vykonala.

tvořena dvěma či třemi znaky a nesou význam, který je charakteristický pro jejich období vlády. Jsou císařům vybírána za jejich života. V případě raných panovníků byla jména udělována zpětně. Tato praxe byla zavedena v 9. století císařem Kanmuem²⁵, který nařídil přidělení posmrtných jmen *okurina* svým předchůdcům, protože jejich osobní jména *imina* 諱²⁶, byla příliš dlouhá a komplikovaná pro zápis.²⁷ V Japonsku se k posmrtným jménům přidává titul *tenno* (například císař Kanmu je označován jako *Kanmu tenno*). V této práci k označování císařů používám jejich posmrtná jména, s výjimkou současně vládnoucího císaře, osobním jménem Akihito, jehož *okurina* bude Heisei. Heisei je název období vlády současného císaře. Praktika shodných názvů ér a posmrtných jmen císařů je praxí zavedenou během období Meidži.²⁸ Do té doby se v minulosti název ér například i několikrát měnil kvůli přírodním pohromám apod.²⁹

2. Období raných dějin

Neměnily se jen názvy ér, ale také samotné označování císařů. První zmínky o Japonsku jsou uvedeny v čínských kronikách, z nichž nejdůležitější je kronika *Wej* sepsaná před rokem 295, ve které je kapitola o Lidech země Wa. Tato část popisuje zákony, věštebné praktiky a důraz lidu na rituální čistotu. Dále také sděluje, že je japonská země rozdělena do malých států, které mezi sebou bojují.³⁰ Tyto státy byly tvořeny rodovými společenstvími *udži* 氏³¹, jimž dědičně vládla hlava rodu. Tyto rodová společenství uctívala rodová božstva, od kterých odvozovala svůj původ. Silnější rody si podmaňovali slabší a tím vznikala společenství, která jsou pravděpodobnými státy popisovanými v čínských kronikách.³²

²⁵ 桓武天皇, období vlády 781–806.

²⁶ Označení pro osobní jméno. Císař byl za svého života osloven pouze císařským titulem, nikdy osobním jménem.

²⁷ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 53.

²⁸ OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 205. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

²⁹ Ibid.

³⁰ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 11.

³¹ Rodové společenství, v jehož čele byl předák rodu, který se staral o celý rod i kult rodového božstva.

³² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 11.

Podle čínské kroniky Wej mezi těmito kmenovými státy dominoval stát Jamatai³³, kterému vládla královna Himiko³⁴. Tato panovnice poslala roku 238 k wejskému dvoru³⁵ poselstvo a jako důkaz vazalské loajality jí byl udělen titul královny Wa sprátelené s Wej.³⁶ Dle jedné ze dvou populární teorií se nacházel na území Nary a později z tohoto útvaru později vznikl stát Jamato, jehož existence je od 5. století nesporná.³⁷ Tento stát byl původně také seskupením rodů *udži*, jimž dominoval rod s genealogií vedoucí k bohyni slunce. Do 5. století si dokázal získat nadvládu nad jinými podobnými rodovými státy.³⁸

První vůdci v Japonsku byli stejně jako ranní císaři, nábožensko-političtí vůdci. Jejich moc závisela na vykonávání rituálů, které měly zajišťovat hojnou úrodu. Každoroční rituál za hojnou úrodu byl jejich povinností. Právě proto japonští vědci³⁹ druhé poloviny dvacátého století považovali císaře především za duchovního vůdce, který lidu zajišťuje hojnou úrodu rýže. Původní základní císařské rituály, které jsou dodnes spojeny se sklizní rýže, císař vykonává každoročně. S rituály je spojen i nástup nového císaře na trůn.⁴⁰ Tito první zemědělské panovníci ještě nebyli označováni tituly císařů, ale jako kmenoví náčelníci *udži no kami* 氏上⁴¹. Samozřejmě pokud v období vlády určitého rodu byla hojná úroda, tyto rody sklízely podporu. Dvůr Jamato byl v té době na japonském území nejvlivnějším rodem. Vláda císaře je v podstatě odvozena z tohoto nábožensko-politického působení.⁴²

³³ Poloha státu Jamatai je nejasná. Stejně tak není jasné, zdali byl Jamatai spjat s dvorem Jamato. Existuje více teorií. Dle nejčastější teorie se nacházel v okolí Nary. Dle druhé teorie se pak pravděpodobně nacházel na ostrově Kjúšú a s dvorem Jamatai nebyl nijak spojen. KIDDER, J. Edward. *Himiko and Japan's elusive chieftom of Yamatai: archaeology, history, and mythology*. 1. Honolulu: University of Hawai'i Press, c2007. s. 21.

³⁴ 卑弥呼, vládla státu Jamatai 邪馬台国, údajně žila v letech 189–248.

³⁵ Říše Wej byla jednou ze tří velkých států na území Číny v období 220–265.

³⁶ LABUS, David. *Japonsko*. Praha: Libri, 2009. Stručná historie států. s. 15.

³⁷ Ibid.

³⁸ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 11.

³⁹ Akasaka 1988, Hora 1979, 1984; M. OHNUKI 200 Inoue 1984; Miyata 1988; 193–94, 1989; Murakami 197, 1986; Okada 1970; Yamaori 1978; Yanagita 1982 OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 200. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>

⁴⁰ OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 200. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>; Těmito rituály jsou každoročně v listopadu vykonávaný rituál za sklizeň *niiname-sai* 新嘗祭 (který se mění za *daidzō-sai* 大嘗祭 v případě nástupu na trůn).

⁴¹ Rodoví náčelníci zprostředkovávající komunikaci s rodovými božstvy *udžigami* 氏神.

⁴² OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 199. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>

Princip této vlády je vyjádřen v konceptu *macurigoto* 政⁴³, který spojuje náboženské rituály za hojnou úrodu a vládu státu. Náboženská složka úřadu pomohla odolat dobám, kdy byla existence císaře ohrožena a zachovala tuto instituci. A i když se v průběhu dějin dostala pod kontrolu některých mocných dvorských rodů, tak role císaře nikdy nebyla ohrožována.⁴⁴ K upevnění vlády rodu, který právě vládl, byly dále sepsány kroniky *Kodžiki* 古事記⁴⁵ a *Nihonšoki* 日本書紀⁴⁶. Vydání těchto kronik, ve kterých byl popsán nebeský původ dynastie, byl pokus o legitimizaci moci. Obsahem těchto kronik je japonská mytologie, která byla sepsána tak, aby dokázala, že je císař potomkem bohyně slunce Amaterasu. Zároveň v nich byla zakomponována rodová božstva ostatních rodů, aby byla určena hierarchická struktura v rámci státu. V době sepsání těchto kronik nebyla ostrá hranice mezi náboženstvím a politickou mocí. Kronika *Kodžiki* je mytologickým i historickým dílem, kde jedno přechází do druhého. V první části je popsáno mytologické stvoření Japonska.⁴⁷ Další části popisují vlády císařů v zemi Jamato. Mytologie měla upevnit jednotu Japonska a potvrdit božský původ císařského rodu.⁴⁸

2.1. Koncept kami

V původním japonském náboženství šintó hraje významnou koncept tzv. *kami* 神. *Kami* jsou objektem uctívání náboženství *šintó* a samotný pojem *kami* se často překládá jako božstvo, ale může zahrnovat nejrůznější předměty či bytosti hodné úcty a respektu, živé i neživé.⁴⁹ *Kami* se zásadně liší od západního pojetí boha, ale zároveň tímto pojmem může být označován i například křesťanský Bůh (jako *Kami sama* 神様).

Pokus o vysvětlení pojmu *kami* podal učenec Motoori Norinaga⁵⁰ v 18. století. Podle Norinagy *kami* obecně označuje božstva nebes a země, uctívané ve svatyních. Termín ale zahrnuje i lidské bytosti a také zvířata, stromy, rostliny, hory, moře atd. Bylo tak označováno vše, co vzbuzovalo úžas a bylo mimo běžné chápání. Proto se mezi

⁴³ Starý výraz *macurigoto*, znamená služba uctívání, a běžně se používal pro označení vlády.

⁴⁴ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 32.

⁴⁵ První japonská kronika, mytologicko-historické dílo. Dokončena v roce 712.

⁴⁶ Druhá japonská kronika, převážně historické dílo. Dokončena v roce 720.

⁴⁷ *Kodžiki: japonské mýty*. Přeložil Viktor KRUPA, přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007. Světové duchovní proudy. s. 8.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 1.

⁵⁰ 本居 宣長, 1730–1801. Japonský učenec národní vědy *kokugaku* 国学, která se zabývala studiem rané historie Japonska, během období Edo (1603–1868). Zasloužil se o sepsání komentářů ke kronice *Kodžiki*.

lidské bytosti zvané *kami* počítali i japonští císaři.⁵¹ Zvláště kvůli jejich mytologickému původu zaznamenaného v obou zmiňovaných kronikách.

2.2. Mytologický základ

Japonské mýty zapsané v kronice *Kodžiki* začínají popisem období božstev, tedy od zrodu bohů a vzniku japonských ostrovů do nástupu prvního legendárního císaře Džinmua roku 660 př. n. l. Mýty v *Kodžiki* nebyly speciálně nově vytvořeny císařským dvorem, spíše byly vybrány z mýtů existujících.⁵² Tímto způsobem byla zakomponována rodová božstva ostatních rodů, čímž byla jasně stanovena hierarchie božstev.

Na rozdíl od mytologií jiných národů, japonská mytologie popisuje vznik světa jako přeměnu chaotické olejnaté hmoty do kultivované země.⁵³ Tato hmota se postupně rozdělila na tři světy. Jednotlivě, svět nebeský *Takama no hara* 高天原⁵⁴, země *Ašihara no nakacukuni* 葦原中国⁵⁵ a svět záhrobí *Jomi no kuni* 黄泉の国⁵⁶. Přičemž se první božstva zrodila v *Takama no hara* a jejich těla byla neviditelná. Později na olejnaté beztvare zemi vypučely první rákosové výhonky a z nich se zrodila další dvě neviditelná božstva. Po této pětici nebeských bohů se na zemi *Ašihara no nakacukuni* postupně zrodilo sedmero božstev. Právě poslední dva nejdůležitější bohové z tohoto sedmera božských pokolení jsou známí jako Izanaki⁵⁷ a Izanami⁵⁸. Tito dva bohové dostali od nebeských bohů za úkol dokončit pevninu. Podle mýtu sestoupili na nebeský most, ponořili nebeské kopí do olejovitého oceánu, a když jej zdvihli, z padajících kapek vody vznikly japonské ostrovy, na které obě božstva sestoupila.⁵⁹ Tato božská dvojice se stala manželi, díky čemuž mohli dát zrodit se ostrovům, božstvům, mořím, řekám, rostlinám a stromům. Bohů je v japonské mytologii velké množství. Bohové vytvářeli nové bohy. Mají nejrůznější podoby, např. předmětů, zvířat, rostlin, lidí apod.

⁵¹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 33.

⁵² OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kamì). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 202. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

⁵³ Ibid, s. 203.

⁵⁴ V překladu Karla Fialy Vysoká nebeská pláň.

⁵⁵ V překladu Karla Fialy Střední říše rákosových planin.

⁵⁶ V Překladu Karla Fialy Svět Jomi.

⁵⁷ Mužské vábící božstvo.

⁵⁸ Ženské vábící božstvo.

⁵⁹ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 44.

2.2.1. Bohyně Amaterasu

Amaterasu je důležitou šintoistickou bohyní, od které císařský dvůr odvozoval svůj božský původ. Jméno Amaterasu znamená Velké božstvo ozařující nebesa a je významným japonským slunečním božstvem. Podle mýtů zapsaných v kronikách byl první legendární japonský císař jejím pravnukem.

Se sluneční bohyní se císařský dvůr začal ztotožňovat v 5. či 6. století po vzoru Koreje, kde ve starých královstvích Kogurjó, Silla a Päkče⁶⁰, byli panovníci královských rodin považováni za potomky slunce.⁶¹ Císařský dvůr přijal tento systém, aby sjednotil a efektivněji vládl zemi. Dle japonského historika Macumae Takešiho⁶² bylo v Japonsku slunce vždy uctíváno a existovalo několik slunečních božstev. Císařský dvůr se tedy snažil najít nejvhodnějšího božského kandidáta. Bylo navrhováno sluneční božstvo ze svatyně Hinokuma⁶³, ale nakonec shledali vhodnějším božstvo uctívané ve svatyni Ise⁶⁴. Důvodem bylo umístění svatyně Ise na východ od císařského města, tedy ve směru východu slunce, a především to, že žádné mocné rody neuctívaly božstva v této svatyni.⁶⁵ Podle legendy byla svatyně vystavěna v 5. století. Od počátku vlády legendárního císaře Džinmua⁶⁶ byla Amaterasu a její symbol, zrcadlo *Jata no kagami* 八咫鏡⁶⁷, jedno z císařských regálií, umístěno v císařském paláci. Císař Sudžin⁶⁸ se obával její božské moci a poslal princeznu se zrcadlem do vesnice Kasanui⁶⁹, kde božstvu sloužila jako mniška *saió* 斎王⁷⁰. Poté v 5. století dcera císaře Suinina⁷¹, jakožto médium bohyně Amaterasu, cestovala se zrcadlem k řece Isuzu⁷², kde byla podle věštby následně vybudována svatyně Ise a následně uloženo zrcadlo. Tato

⁶⁰ Korejská království, která existovala během období tzv. tří království, od 57 př. n. l. do 7. století n. l., státy se postupně osamostatnily od Číny. Sdílely stejnou kulturu.

⁶¹ MATSUMAE, Takeshi. Origin and Growth of the Worship of Amaterasu. *Asian Folklore Studies*, vol. 37, no. 1, 1978, s. 10. [online] [cit: 2016-11-17]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1177580.

⁶² 松前健, 1922–2002. Japonský profesor a historik zabývající se japonskými mýty a náboženstvím.

⁶³ Svatyně nacházející se na poloostrově Kii, ve dnešní prefektuře Wakajamě.

⁶⁴ Svatyně nacházející se v dnešní prefektuře Mie. Je zde uctíváno bohyně Amaterasu.

⁶⁵ MATSUMAE, Takeshi. Origin and Growth of the Worship of Amaterasu. *Asian Folklore Studies*, vol. 37, no. 1, 1978, s. 10. [online] [cit: 2016-11-17]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1177580.

⁶⁶ 神武天皇. Vládl v letech 660–585 př. n. l.

⁶⁷ Bronzové zrcadlo *Jata no kagami* 八咫鏡, klenoty *Jasakani no maga tama* 八尺瓊勾玉 společně s mečem *Kusanagi no curugi* 草薙の剣 tvoří císařské regálie. Tyto předměty bohyně Amaterasu věnovala svému potomkovi božstvu Hoka no Ninigimu než sestoupil na zem. Dle mýtů jsou uchovávány ve svatyních. Při nástupu císařů na trůn se při obřadech používají jejich repliky.

⁶⁸ 崇神天皇, pravděpodobně vládl 98–30 př.n.l.

⁶⁹ Kasanui se nacházelo v Jamatu, dnešní Naše.

⁷⁰ Dívka z císařské rodiny sloužící uctívanému božstvu ve svatyni.

⁷¹ 垂仁天皇, období vládl 29 př. n. l. – 70 n. l.

⁷² Řeka Isuzu se nachází v prefektuře Mie.

císařská dcera poté po zbytek života na zrcadlo dohlížela jakožto mniška *saió*. Mnoho dalších dívek císařského rodu zasvětilo svůj život střežení tohoto zrcadla.⁷³ Tato tradice vydržela do 14. století.

Amaterasu se stala hlavním císařským božstvem. Podle Kodžiki byla bohyně Amaterasu zrozena při rituální očiště boha Izanakiho a to konkrétněji při omývání jeho levého oka. Izanaki vstoupil do záhrobního světa *Jomi no kuni*, aby se setkal s Izanami, která zemřela, při tvoření božstva ohně. Izanaki byl vstupem do záhrobního světa *Jomi no Kuni* poskvrněn a protože je v šintoistickém náboženství smrt považována za nečistou,⁷⁴ musel vykonat rituální očištu. Tehdy se Amaterasu zrodila, a když ji Izanaki spatřil, rozhodl se ji poslat na nebeskou pláň *Takamanoharu*, aby osvětlovala zem. Dále se v japonských mýtech objevuje příběh, ve kterém Amaterasu při sporu s bratrem Susanoem⁷⁵, získala zrcadlo *Jata no kagami* a později meč *Kusanagi no curugi*.⁷⁶ Spor proběhl následovně. Izanaki vyhostil Susanoa z nebes, protože se chtěl setkat s Izanami v záhrobní zemi *Jomi no kuni*. Susanoo se zašel rozloučit s Amaterasu, která jej ale podezírala z nekalých úmyslů. Susanoo jako důkaz upřímnosti navrhnul úkol. Obě božstva daly vzniknout božstvům z předmětů toho druhého. Susanoo vytvořil pět mužských božstev z náhrdelníku Amaterasu a ta stvořila tři ženská božstva z jeho meče. Amaterasu se prohlásila za výherkyni, protože z jejího náhrdelníku vznikla mužská božstva a tedy tyto božstva, která Susanoo vytvořil, patří jí.⁷⁷ Susanoo s výsledkem nesouhlasil a v záchvatu hněvu zničil rýžová pole a zabil Amaterasuninu služebnou. Amaterasu se skryla v jeskyni *Awa no iwato*⁷⁸ a ve světě nastala tma. Božstvům se jí podařilo vylákat díky léčce. Ta spočívala v umístění zrcadla *Jata no kagami* a rozvěšení klenotů *Jasakani no magatama* na strom před jeskyní. Následně jedno z božstev předvedlo tanec, který rozesmál ostatní božstva, až se zem otrásala. Amaterasu ze zvědavosti otevřela jeskyni a tím opět osvětlila nebesa.⁷⁹ Později jí Susanoo věnoval *Kusanagi no curugi* 草薙の剣, meč, který získal poražením osmihlavého a osmi-

⁷³ MATSUMAE, Takeshi. Origin and Growth of the Worship of Amaterasu. *Asian Folklore Studies*, vol. 37, no. 1, 1978, s. 8. [online] [cit: 2016-11-17]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1177580.

⁷⁴ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. Dějiny Japonska. Přeložil Petra MÜLLEROVÁ. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 33.

⁷⁵ 須佐之男. Mužské božstvo zrozeno při Izanakiho rituální očiště nosu. Božstvo moří a bouřek
⁷⁶ V překladu Karla Fialy Sekač trávy.

⁷⁷ Kodžiki: *kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 66.

⁷⁸ Nebeská kamenná jeskyně.

⁷⁹ Kodžiki: *kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 72.

ocasého draka či hada Yamato no Oročia⁸⁰ jako dárek na usmířenou.⁸¹ Tyto tři předměty tvořily a dodnes tvoří japonské císařské regálie. Podle mýtů uvedených v kronice Kodžiki se tedy bohyně Amaterasu stala vládkyní *Takamanohary* a získané císařské regálie se předávaly až k prvnímu císaři. Dalším jejím významným činem bylo darování původních rýžových zrn, které obdržela od božstva potravy Ukemoči no kami⁸², svému potomkovi Hikoho no Ninigi⁸³. Ten těmito zrnny přeměnil divokou planinu *Ašihara no nakacukuni* v úrodnou zem rýže a obilí pěti druhů.⁸⁴ Japonský mýtus je o přeměně divokých plání v obdělávanou japonskou zem, kde se pěstuje rýže.

2.2.2. Božští předci císařů

Podle legendy, poté co se stala vládkyní nebeské *Takamanohary*, bohyně Amaterasu vydala příkaz, že zemi bude spravovat její syn Ame no Ošihomimi⁸⁵. Když se však chystal sestoupit na zem, povšimnul si, že na zemi vládnou nepokoje. Proto následně božstva uspořádala sněm, kde se dohodla, že na zem vyšlou jiné božstvo, Ame no Hohi⁸⁶. Tento bůh poté o sobě po tři roky nepodal zprávu. Takto vyslali ještě několik bohů. Až po několika letech byl v *Ašihara no nakacukuni* nastolen mír a řád. Bohyně slunce Amaterasu požádala Ame no Ošihomimiho, aby sestoupil na zem a vládl. Ten však odpověděl, že se mu právě narodil syn Hikoho no Ninigi a ten bude vládnout místo něj. Amaterasu Hikoho no Ninigimu věnovala klenoty *Jasakani no maga tama*, zrcadlo *Jata no kagami* a nakonec i meč, *Kusanagi no curugi*.⁸⁷ Tyto klenoty tvoří císařské regálie.

Na zemi se Hikoko no Ninigi oženil s krásnou dívkou, Kamuatacuhime⁸⁸. Narodili se jim tři synové⁸⁹ a tím nejmladším byl Hoori⁹⁰, který se seznámil s bohyní

⁸⁰ Hadí saň rozštěpená na osm částí.

⁸¹ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 76.

⁸² Karel Fiala jej uvádí jako Ógecuhome (Vznešená bohyně bohaté krmě).

⁸³ Vznešený rek, bůh hojných rýžových klasů.

⁸⁴ OHNUKI-TIERNEY, Emiko. The Emperor of Japan as Deity (Kami). *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 203. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

⁸⁵ Vítěz vítězů. Syn bohyně Amaterasu.

⁸⁶ Nebeský bůh síly rýžových klasů.

⁸⁷ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 114.

⁸⁸ Vznešená božská dcera z Aty. Také zvaná Sakujabime, neboli Princezna kvetoucích stromů.

⁸⁹ Nejstarší syn Hoderi (Bůh vmáhajících se plamenů), Hosuseri (Bůh řádících plamenů) a Hoori (Bůh ohýbající dohořívající plameny. Také zvaný Amacuhikohikohohodemi, v českém překladu Vznešený mocný rek mezi vzešlými klasy.)

⁹⁰ Bůh ohýbající dohořívající plameny. Také zvaný Amacuhikohikohohodemi, v českém překladu Vznešený mocný rek mezi vzešlými klasy.

Tojotamou⁹¹. Tato bohyně Hoorimu porodila syna, Ugajafukiaezu⁹², který se oženil se svou tetou Tamajori⁹³. Následně se jim narodilo pět dětí, z nichž poslední se jmenovalo Kamujamatoiwarebiko⁹⁴, který je v později znám pod svým posmrtným jménem jako první japonský císař Džinmu.

2.2.3. Legendární první císař Džinmu

Císař Džinmu byl podle japonské mytologie první japonský císař, pátý potomek Amaterasu a zakladatel japonské císařské dynastie. Je to první císař na oficiálním seznamu japonských císařů. Císař Džinmu žil a započal svou legendární cestu na úpatí slavné hory Takačiho⁹⁵ v kraji Hjúga⁹⁶ na ostrově Cukuši⁹⁷. Je to místo, kde podle legendy z nebe na zem sestoupili Izanami a Izanaki, stejně jako později Hikoho no Ninigi. Nejprve Džinmu putoval společně se svým starším bratrem Icusem a pár následovníky po ostrově Cukuši, následně přes kraj Aki⁹⁸, kde postavil palác a sedm let zůstal, do kraje Kibi⁹⁹, kde zůstal osm let a pak se vydal ještě dále na východ. Nakonec připlul do Naniwy¹⁰⁰, kde na ně číhal vojevůdce Nagasunebiko¹⁰¹. Do této chvíle se jeho družině jako dobyvatelům dařilo, až zde zažili porážku a Džinmuův starší bratr byl zabit. Osudovým se pro výsledek stal směr bitvy, protože bojovali proti východu slunce.¹⁰² Džinmu tedy upustil od záměru vydat se na poloostrov Kii touto cestou. Místo toho se vydal takovým směrem, aby dorazil z východní strany a bojoval po směru východu slunce. Tímto způsobem dorazil do oblasti Kumana (dnešní prefektura Mia). Při vstupu do Kumana jej společně s jeho armádou omráčila kumanská božstva¹⁰³. Na pomoc mu nebeská božstva Amaterasu s božstvy seslala meč, kterým Takemikazuči¹⁰⁴ před sestupem Hoka no Ninigiho v *Ašihara no nakacukuni* nastolil pořádek. Tímto mečem, který měl zajistit mírumilovnou vládu, porazil nepřátelská kumanská božstva. Po této

⁹¹ Vznešená bohyně s četnými skvosty.

⁹² Statečný nebeský hoch z domu rodičky, který ani nebyl zcela pokryt pery kormoránů.

⁹³ Vznešená princezna posedla duchy.

⁹⁴ V českém překladu Božský jinoch z Iware v Jamatu. Jiným jménem Tojomikenu (Mocný a hojností obdařený bůh potravy).

⁹⁵ Hora v dnešní prefektuře Mijazaki.

⁹⁶ Historické označení prefektury Mijazaki.

⁹⁷ Historické označení ostrova Kjúšú.

⁹⁸ Západní část dnešní prefektury Hirošima.

⁹⁹ Dnešní prefektura Okajama.

¹⁰⁰ Dnešní oblast Ósaky.

¹⁰¹ Bez českého překladu. Také zvaný Tomibiko, v překladu Jinoch z Tomi.

¹⁰² *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 135.

¹⁰³ Měla podobu medvěda. *Kuma* 熊 znamená medvěd.

¹⁰⁴ Chrabrý mužný bůh vznešeného blesku.

výhře začala jeho cesta směřovat k Jamatu¹⁰⁵, do kterého jej navedla nebeské božstvo Jatagarasu¹⁰⁶. V Jamatu se opět setkal Nagasunebikem, nad kterým tentokrát vyhrál a podmanil si zbývající nepřátele, usadil se a založil hlavní město Kašihara u hory Unebi, několik kilometrů vzdálené od dnešního Kjóta.

V Kašihare založil vládu a spravoval z ní všechny dobyté území. Odměnil své vojáky a úředníky, vybral správce, aby vládli provinciím¹⁰⁷ výměnou za to, že mu budou poskytovat vojenské služby. Nastala doba klidu a míru. Mezi prvními skutky, které Džinmu vykonal, bylo uložení tří posvátných císařských regálií v císařském paláci a vykonání obětních rituálů pro bohyni Amaterasu.¹⁰⁸ Džinmu se oženil s nejhezčí dívkou Japonska, Isukejorihime¹⁰⁹. Svou moc si zachoval až do své smrti, tedy do svých 127 let¹¹⁰. Zanechal za sebou tři syny.¹¹¹

V této době už obyvatelé japonských ostrovů žili ve vesnicích, které spravovali náčelníci. Rozhodně se nedá s jistotou říci, že Džinmu byl historickou postavou, protože jediná kniha, která zachycuje jeho život je sbírka mýtů a bájí. I dnešní japonští autoři přistupují k historii v realističtějším duchu.¹¹² Ale ať už je to jakkoliv, císař Džinmu je japonským lidem všeobecně vnímán jako existující postava a první císař Japonska.¹¹³ Džinmu je uctíván v náboženství šintó, a v šintoistických svatyních Kašihara¹¹⁴ a Mijazaki¹¹⁵ mu zasvěcených, je uctívána jeho duše. V oficiálním seznamu japonských panovníků je uveden jako první. První den roku 660 př. n. l. je dnem Džinmuova údajného nástupu na trůn. V současnosti se slaví 11. února jako den založení japonského státu.

¹⁰⁵ Oblast dnešní Nary. Země, kde císař Džinmu založil stát a od kterého se odvozuje název císařského dvora – dvůr Jamato.

¹⁰⁶ Osmisáhový havran.

¹⁰⁷ Administrativní a geografické regiony *kuni* 国, které předcházely dnešním prefekturám. Hlavní provincií bylo *Jamato no kuni* 大和国.

¹⁰⁸ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 57.

¹⁰⁹ Její matku Seja datara pime zasáhl šíp, který si vzala na noc k lůžku, ten se přeměnil na boha s kterým ji splodila.

¹¹⁰ *Nihongi* udává 127 let. *Kodžiki* udává 137 let.

¹¹¹ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. s. 149.

¹¹² GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 54.

¹¹³ *Ibid*, s. 55.

¹¹⁴ Nachází se v prefektuře Nara.

¹¹⁵ Nachází se v prefektuře Mijazaki.

3. Mýtičtí císaři

Od smrti bájného prvního císaře Džinmua do smrti prvního historicky doloženého panovníka císaře Kinmeie¹¹⁶ se na trůně údajně vystříдалo 27 panovníků¹¹⁷. Během těchto 1200 let byly nejvýznamnějšími kroky, které japonští císaři vykonali, především Sudžinovy¹¹⁸ reformy¹¹⁹, invaze do Koreje¹²⁰ vedené císařovnou regentkou Džingú¹²¹ a dále představení čínské civilizace a buddhismu. Od raných počátků Japonska až po představení buddhismu v 6. století panovníci volně vystupovali před lidem a vedli vojenská tažení. Toto období bylo zlatým obdobím japonské císařské vlády. Nicméně koncem tohoto období postupně sílily rody, které se podílely na vládnoucí moci a tím se postupně prohlubovala vzdálenost mezi poddanými a císařem.

Za panování císaře Sudžina¹²² zem často sužoval mor. Císař vykonal formální náboženský obřad, po kterém mu božstva odpověděla a mor zažehnala. Následovalo kladení důrazu na důležitost náboženské víry a budování šintoistických svatyní pro uctívání božstev.¹²³ Dále také císař Sudžin nechal přesunout posvátné klenoty, které původně byly umístěny v císařském paláci, do svatyně v Kasanui¹²⁴ v Jamatu.¹²⁵ Císař se obával, že si znepřátelil božstva tím, že klenoty jsou uloženy v císařském paláci. Nechal tedy klenoty přesunout a pověřil svou vlastní dceru, aby se stala kněžkou, která svůj život zasvětila hlídání těchto klenotů,¹²⁶ resp. božstvům, která reprezentují. Císař Sudžin nechal zhotovit kopie těchto klenotů, které namísto původních umístil do císařského palácového komplexu. Právě tyto kopie byly považovány za právoplatné císařské regálie. Nejvýznamnější rolí císaře Sudžina během jeho života byla snaha civilizovat své poddané. Se záměrem vybírat daně zahájil pravidelné sčítání obyvatelstva a vytvořil metodu pro zaznamenávání času. Rozděлил rok na 24 úseků, podle lunárního kalendáře a stanovil dny, kdy občané museli vykonávat službu císaři.

¹¹⁶ 欽明天皇. Vládl v letech 509–571.

¹¹⁷ Dle japonských mýtů se císaři dožívali i stovky let.

¹¹⁸ 崇神天皇. Vládl v letech 98 př. n. l. – 30 n. l.

¹¹⁹ Zavedl daňový systém a zemědělské reformy.

¹²⁰ Zasloužila se o dobytí Koreji, což mělo za následek vlnu korejských imigrantů a čínské kultury do Japonska. Viz kapitola 3.1.

¹²¹ 神功天皇. Také označována Džingú kógó 神功皇后. Vládla v letech 210–269.

¹²² 崇神天皇. Vládl v letech 98 př. n. l. – 30 n. l.

¹²³ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 58.

¹²⁴ Vesnice v prefektuře Jamato, tedy v dnešní prefektuře Nara.

¹²⁵ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 58.

¹²⁶ Ibid.

Službami byly vojenské povinnosti, práce na poli či tkaní.¹²⁷ Bylo to údajně poprvé, kdy císař v japonských dějinách zavedl ucelený daňový systém. Sudžin také podporoval výrobu lodí, které sloužily jako prostředek dopravy, pomáhaly obchodu a nabídly možnost setkávání lidí ze vzdálených končin Japonska. Dále podporoval zemědělství. Nechal vybudovat kanály, vodní příkopy a zavlažování rýžových polí.¹²⁸ Za jeho vlády žili poddaní v míru, zatímco se hranice státu Jamato rozepínaly. Severovýchodní hranice státu Jamato byly vystaveny útokům kmenů Ainuů¹²⁹, které byly úspěšně potlačovány. Funkce vojenských vůdců nebyla pouze v rukou císaře, ale dohled nad vojenskými expedicemi byl svěřován i synům nebo blízkým příbuzným panovníka.¹³⁰

3.1. Období přejímání čínského vzoru

V roce 33 př. n. l. přijeli z Koreje poslové s dary. Začala pravidelná komunikace mezi Koreou a Kjúšú, která se zdála být Japonsku prospěšná. O šest let později připlul do Japonska žít korejský princ z korejského království Silla. Během jeho pobytu vzešla řada nápadů, které by se daly v Japonsku uplatnit.¹³¹

Důležitou roli měla císařovna Džingú. Džingú byla ženou císaře Čúaie¹³², který ale brzy zemřel a ona sama vládla jako císařovna regentka ještě nenarozeného prince. Z tohoto důvodu, přestože byla první a nejvýznamnější z osmi císařoven na japonském trůně, není uvedena v oficiálním seznamu císařů. Údajně skrze ni často promlouvala bohyně Amaterasu a sama se nebála války. Na rozdíl od svého muže císaře Čúaie se podle věštby vydala na západ a zasloužila se o dobytí Koreje.¹³³ To mělo za následek vlnu vzdělaných imigrantů a inovací do Japonska.

Příliv vzdělců a řemeslníků z Koreje do Japonska trval nepřetržitě až do počátku 9. století. Mnozí přicházeli jako dobře organizované skupiny, jejichž předáci zaujíмали prominentní místa u dvora Jamato díky svým schopnostem či znalostem. Více

¹²⁷ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 60.

¹²⁸ *Ibid*, s. 62.

¹²⁹ Původní obyvatelé severovýchodu japonských ostrovů. Do minulého století převládající obyvatelstvo severního ostrova Hokkaidó, a kdysi pravděpodobně obyvatelé severní části Japonska, vykazující jisté prvky bílé rasy. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. *Dějiny států*. s. 7.

¹³⁰ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 64.

¹³¹ *Ibid*, s. 61.

¹³² 仲哀天皇. Vládl v letech 192–200.

¹³³ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 80.

než třetina z 1182 aristokratických rodů v genealogickém seznamu z roku 815 uvádí korejský nebo čínský původ prostřednictvím rodových linií, sahajících k rodům v chanských¹³⁴ koloniích v Koreji,¹³⁵ ke kterým se Japonci dostali, když dobyli a obsadili jižní korejské území zvané Mimana (či Kaja).

4. Historicky doložení císaři

Během vlády prvního historicky doloženého císaře Kinmeie byl jedním z mnoha vlivů, které se do Japonska přes Koreu dostaly, buddhismus, původně indické náboženství, které bylo na vrcholu svého vlivu v Číně i Koreji. Dostal se do Japonska přes korejské království Päkče přibližně v roce 552¹³⁶, kdy císařský dvůr dostal od korejského krále sošku buddhy Šákjamuniho¹³⁷, buddhistické texty a dopis doporučující buddhismus.¹³⁸ Císař Kinmei se svých rádců zeptal, zda neznámé učení přijmout, protože se obával, že si nepřátelí šintoistická božstva. Vůdce rodu Soga byl pro přijetí, zatímco vůdci rodů Mononobe a Nakatomi byli proti přijetí cizího náboženství. Císař sošku Buddhy svěřil rodu Soga. Za nedlouho poté vypukla epidemie moru. Císař podpořil názor, že tato epidemie byla spojena s novými božstvy a nechal zničit sošku i chrám, ve kterém byla vystavena. Nakonec tento spor vyhrál rod Soga, který porazil rod Mononobe a nechal v Naře postavit chrám Hókódži¹³⁹ zasvěcený buddhismu.¹⁴⁰

Přijetí nového náboženství na jedné straně vzedmulo vlnu konzervativního odporu, současně se mu však dostalo podpory od rodu Soga¹⁴¹. Poté, co v roce 587 vzešli vítězně ze střetu se svými rivaly, rodem Mononobe¹⁴², Sogové prosadili přijetí

¹³⁴ Čínská dynastie vládnoucí v letech 206 př. n. l. – 220 n. l.

¹³⁵ REISCHAUER, Edwin O a Albert M CRAIG. Dějiny Japonska. Vyd. 2., dopl. Praha: Lidové noviny, 2006. Dějiny států. s. 15.

¹³⁶ Roku 552 dle *Nihonšoki*. Nebo také roku 538 dle *Gangódži garan engi* 元興寺伽藍縁起, buddhistického spisu, sepsaného roku 747.

¹³⁷ Zakladatel buddhismu. Vlastním jménem Siddhártha Gautama. Podle tradice se narodil jako princ královského rodu Šákjů (proto je později nazýván Buddhou Šákjamunim), žil v letech 564/3–480/400 př. n. l.

¹³⁸ REISCHAUER, Edwin O a Albert M CRAIG. Dějiny Japonska. Vyd. 2., dopl. Praha: Lidové noviny, 2006. Dějiny států. s. 15.

¹³⁹ Také nazýván Asukadera.

¹⁴⁰ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 38.

¹⁴¹ 蘇我氏. Rod Soga byl novým rodem, vedlejší větví císařské linie. Zastával funkci velkého komořího spravujícího finance. Sogové svou působnost nezaložili na tvrzení, že jsou potomci božstev, ale spíše jako byrokratičtí pokladníci, starající se o zboží, především pšeni a řemeslné výrobky. MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 39.

¹⁴² 物部氏. Rod Mononobe byl konzervativním rodem zavrhujeícím buddhismus. Byl v opozici vůči rodu Soga.

buddhismu i u dvora, a oficiálně přijetí buddhismu doporučil i císař Jómei¹⁴³. Buddhismus se tak stal prostředníkem pro přejímání čínské kultury.¹⁴⁴ Vítězství v tomto sporu zajistilo rodu Soga nad rodem Mononobe dominanci u dvora. Soga no Umako¹⁴⁵, hlava tohoto rodu, měl dostatečný vliv, aby na trůn dosadil svou neter čísařovnu Suiko¹⁴⁶ a jako regenta jmenoval jejího synovce prince Šótoku, který byl rovněž pokrevně spjat¹⁴⁷ s rodem Soga. Dosazením rodinných příslušníků bylo potvrzeno, že se Soga no Umako snaží chopit moci a stát se mocným mužem v pozadí.

Císařovna Suiko byla oficiálně první ženou, která usedla na císařský trůn. Její příklad takto následovalo během následujících 178 let, tedy od roku 592 do roku 770, dalších pět žen, z toho dvě dvakrát. Dle teorie japonského historika Inoueho Micasady¹⁴⁸ císařovny nastupovaly na trůn dočasně, aby jej zajistily svým potomkům, kteří byli pravděpodobně stále dětmi. Hrozilo totiž, že se o trůn bude ucházet jiný kandidát. Následně, když nebezpečí pominulo, trůnu se vzdaly ve prospěch svých potomků. Inoueho teorie se však v praxi nevztahuje na všechny císařovny.¹⁴⁹

Rok po nástupu Suiko na trůn byl korunní princ Šótoku¹⁵⁰ jmenován jejím regentem. Šótoku se ukázal jako velmi schopný vládce, který se jako první Japonec zasloužil o centralizování státu pod císařskou vládou.¹⁵¹ Byl výborným státníkem a zákonodárcem, který byl fascinován tím, co se naučil od čínských poradců o čínském způsobu vlády a byl rozhodnut tento systém zavést i v Japonsku. Zavedl tedy řadu důležitých reforem, naznačujících rozhodnutí přiklonit se k čínskému způsobu vlády a uspořádání společnosti s cílem posílit autoritu ústřední vlády v Japonsku.¹⁵² Tímto císařský dvůr císařovny Suiko prošel mnohými změnami. Roku 603 namísto dědičných titulů zavedl systém dvorských titulů *Kan'idžúnikai* 冠位十二階, přidělovaných

¹⁴³ 用明天皇. Vládl v letech 585–587.

¹⁴⁴ REISCHAUER, Edwin O a Albert M CRAIG. *Dějiny Japonska*. Vyd. 2., dopl. Praha: Lidové noviny, 2006. *Dějiny států*. s. 15.

¹⁴⁵ 蘇我馬子, žil v letech 551–626.

¹⁴⁶ 推古天皇, období vlády 592–628.

¹⁴⁷ Oba Šótokuovi rodiče, otec císař Jómei i matka princezna Anahobe no Hašihito, měli matku z rodu Soga.

¹⁴⁸ 井上光貞, japonský historik žijící v letech 1917–1983.

¹⁴⁹ TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 41–42. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: www.jstor.org/stable/41298739.

¹⁵⁰ 聖德太子. Období aktivní regentské vlády, žil v letech 574–622.

¹⁵¹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 40.

¹⁵² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. *Dějiny států*. s. 16.

v souvislosti se zastávanou funkcí a podle zásluh. Roku 604 přijal čínský kalendář a vydal Šótkuovu chartu o sedmnácti člancích, *Džúšičidžó kenpó* 十七条憲法, pojednávající o absolutní moci vládce, centralizaci moci, byrokratickému systému státní správy a dalších principech převzatých z čínské konfuciánské nauky. Šótku byl také zastáncem buddhismu, a proto nechal v Naře postavit japonský buddhistický chrám Hórjúdži. Navíc podporoval vztahy s Čínou a nechal zvýšit počet poselstev i počet jejich účastníků. Důležitější než mírové diplomatické vztahy byly pro Japonce kulturní a intelektuální poznatky, které mohli dále využít v kulturní přeměně Japonska.¹⁵³ Princ Šótku není ani tak uctíván za to, co udělal, ale spíše pro to co, symbolizoval. Byl prvním Japoncem, který veřejně proklamoval principy vedoucí k náležité podpoře centralizovaného státu pod císařskou vládou. Tyto principy byly převzaty z čínské konfuciánské nauky a jsou uvedeny v Šótkuově Chartě o sedmnácti člancích, ve kterých se uvádí, že lid by měl přijmout císaře, aby dosáhl společenské harmonie.¹⁵⁴

Císařovna Suiko byla pro rod Soga vhodná především, protože v době domácí krize potřebovali výjimečnou panovnici, která je schopná v politice a která by byla vhodnou náboženskou autoritou. Samotná se viděla jako panovnice Japonska a vyvrací zmíněnou teorii o přechodných císařovnách, když po smrti Šótkua v roce 624 nejmenovala dalšího korunního prince a vládla až do své smrti roku 628.¹⁵⁵ Přestože měl princ Šótku syna, který zdědil jeho talent, byl na trůn dosazen císař Džomei¹⁵⁶, který byl manipulovaným de facto „loutkovým císařem“ rodu Soga. Stejně jako Šótku i on po své smrti zanechal syna, ale mocní ministři z rodu Soga opět samolibě dosadili vlastní vládkyni, císařovnu Kógjoku¹⁵⁷, která by se dala označit za první „loutkovou císařovnu“. Samolibé dosazování císařů rodem Soga mělo za následek, že se během prvních tří let její politicky neaktivní vlády její syn a princ Naka no Óe spojil s Nakatomi no Katamarim. Společně poté naplánovali svrhnutí klanu Soga. Roku 645 se převrat podařil. Soga no Emiši¹⁵⁸, tehdejší hlava rodu, spáchal sebevraždu poté, co na

¹⁵³ GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. s. 84.

¹⁵⁴ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 41.

¹⁵⁵ TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 43. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: www.jstor.org/stable/41298739.

¹⁵⁶ 舒明天皇, období vlády 629–641.

¹⁵⁷ 皇極天皇, období vlády 642–645.

¹⁵⁸ 蘇我蝦夷, žil v letech 587–645.

něj Katamari vyslal své jednotky¹⁵⁹ a jeho syn byl zavražděn před zraky císařovny. Císařovna Kógjoku nabídla, že se vzdá trůnu v prospěch prince Naka no Óe, ale na radu Katamariho, byl dosazen Naka no Óeho bratr, který vládl jako císař Kótoku¹⁶⁰. Naka no Óe si takto zajistil politickou svobodu a stal se korunním princem. Tímto sehnala Kógjoku roli typické prozatímní panovnice.¹⁶¹

4.1. Zřízení státu a reformy Taika

Korunní princ Naka no Óe se s Katamarim chopili vlády a následně v překvapivě krátkém čase vyhlásili reformy *Taika*¹⁶², které vyplývaly z Šótokuovy charty o sedmnácti člancích. Vydáním těchto reforem se jim podařilo vytvořit centralizovaný stát namísto původního systému volně spojených *udži*. Tento reformní edikt umístil *udži* pod správu císaře, ale také stanovil, že má být postaveno hlavní správní město, dále nařídil soupis obyvatelstva a zemědělských zákonů a konečně ustanovil nový systém daní.¹⁶³ Tyto reformy byly ovšem dodržovány až se zákoníkem *Taihó*¹⁶⁴ v roce 701.¹⁶⁵

Reformy byly zavedeny s předpokladem, že moc a veškerá autorita budou v rukou císaře, stejně jak tomu bylo v Číně. Prakticky ovšem císař zůstal pod vlivem mocných dvorských rodů. Během 8. století císaři nakonec abdikovali a politickou situaci ovlivňovali z vnější.¹⁶⁶ Dále dle reforem rýžová pole patřila císaři a byla rozdělována těm, kteří ji obdělávali podle podrobných revizí katastru a evidence obyvatel. Rolníci museli odvádět daně v podobně textilních výrobků a roboty, ve které byla teoreticky zahrnuta i vojenská služba. Ve skutečnosti, ale nikdy nevznikla branná povinnost jako v Číně, protože Japonsko bylo ostrovní zemí a nebylo v přímém ohrožení okolními státy, a tedy nepotřebovalo ani armádu. Jedinými ozbrojenými jednotkami byly strážní oddíly

¹⁵⁹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 39.

¹⁶⁰ 孝徳天皇, období vlády 645–654.

¹⁶¹ TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 43. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: www.jstor.org/stable/41298739.

¹⁶² 大化の改新. Souhrnné označení pro řadu reforem vydaných po roce 645.

¹⁶³ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 43.

¹⁶⁴ *Taihó ricurjó* 大宝律令.

¹⁶⁵ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 43.

¹⁶⁶ Během následujících století se praktika abdikace rozvinula v systém vlády excísařů zvaný *insei*; REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 20.

císařského dvora.¹⁶⁷ Tento systém daní byl tedy stejný jako za legendárního císaře Sudžina. Nakonec bylo pro správu země, zřízeno 66 provincií s guvernéry. V čele vlády stála státní rada *dadžókan* 太政官 se čtyřmi ministry, kterým podléhalo osm ministerstev. Mezi nimi byly navíc na rozdíl od Číny zavedeny ústřední kancelář a správa císařského dvora. Protějškem *dadžókanu* byla rada pro záležitosti kultu, dohlízející na císařovy šintoistické funkce a chod svatyní.¹⁶⁸

Po smrti císaře Kótokua, politicky aktivní korunní princ Naka no Óe dosadil na trůn opět svou matku císařovnu Kógioku, tentokrát pod jménem císařovna Saimei¹⁶⁹. Saimei vládla pouhých 6 let a po její smrti na trůn konečně nastoupil sám princ Naka no Óe jakožto císař Tendži¹⁷⁰. Tendži setrval nadále politicky aktivní i na postu císaře. Císař Tendži věnoval za zásluhy svému generálovi Katamarimu nové rodové jméno Fudžiwara¹⁷¹, kterým založil novou dynastii zaměřenou na politickou správu a fakticky vládnoucí několik dalších staletí.¹⁷² Tendži a jeho bratr budoucí císař Tenmu byli panovníky, kteří v rukou drželi největší moc v raných japonských dějinách. Sami dosadili členy císařské rodiny do všech klíčových ministerských postů a vlastní císařský status vyzdvihli natolik, že vyřadili možnost úspěchu jiných kandidátů na trůn.¹⁷³ Tenmuovi stál v cestě k nástupu na trůn pouze císař Kóbun¹⁷⁴. Kóbun byl synem císaře Tendžiho, ale záhy po svém nástupu na trůn byl vyzván k boji svým strýcem Tenmuem. Kóbun tento boj, známý jako *Džinšin no ran* 壬申の乱¹⁷⁵, prohrál a spáchal sebevraždu.

Po svém nástupu na trůn se císař Tenmu pojistil proti veškerým politickým útokům zevnitř tím, že se strategicky oženil s devíti velmi dobře vybranými, vlivnými ženami¹⁷⁶, což mu mělo zajistit silného potomka na trůně. Tenmu nebyl jako jeho předchůdci nakloněn buddhismu, nýbrž patronem šintoismu. Na jeho příkaz se dodnes

¹⁶⁷ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 20.

¹⁶⁸ Ibid

¹⁶⁹ 齊明天皇, období vlády 655–661.

¹⁷⁰ 天智天皇, období vlády 668–671.

¹⁷¹ 藤原氏. Rod založen Nakatomi no Katamarim.

¹⁷² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 17.

¹⁷³ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 41–42.

¹⁷⁴ 弘文天皇, období vlády 671–672.

¹⁷⁵ 672. Bitva, která měla za příčinu spor o nástupnictví mezi dvěma princí o nástupnictví. Císař Tendži namísto Tenmua korunním princem nominoval svého syna.

¹⁷⁶ Čtyři z nich byly dcery císaře Tendžiho, dvě byly dcery Fudžiwara no Kamatariho a jedna byla z rodu Soga. MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 41.

každých 20 let znovu stavějí dvě hlavní budovy svatyně v Ise.¹⁷⁷ Tenmuův zájem o japonskou mytologii a dějiny vyústil ve vydání příkazu k sepsání záznamů císařských dějin, které byly do té doby předávány pouze v ústní podobě. Na základě tohoto příkazu o pár let později vznikla kronika *Kodžiki*. Může být tedy také popisován jako muž, který je zodpovědný za sestavení oficiálního seznamu panovníků. Tenmu měl velký zájem o zachování vlastní rodové linie, to se mu však nepovedlo. Po jeho smrti na trůn usedla jedna z jeho žen, vládnoucí jako císařovna Džitó¹⁷⁸. Džitó byla aktivní politicky i vojensky a zavedla jeden z prvních zákonů povinné vojenské služby, do které musel nastoupit každý čtvrtý zdravý rolník. Společně s ní vládl její syn korunní princ, který nebyl potomek Tenmua. Tento princ zemřel a císařovna korunním princem nominovala svého vnuka, císaře Monmua¹⁷⁹.

Císař Monmu nastoupil na trůn ve věku 14 let. Jeho chotí se stala žena z rodu Fudžiwarů, jehož moc pomalu sílila. Dožil se pouze 25 let a i přesto, že měl syna, se trůnu chopila jeho matka císařovna Genmei¹⁸⁰. Císařovna Genmei se po smrti svého syna, sama prohlásila císařovnou, aby udržela trůn pro svého vnuka, prince Obita.¹⁸¹

V této době bylo zvykem zakládat nové poměrně malé paláce s každým novým panovníkem na trůnu.¹⁸² Tato tradice vycházela z šintoistického poskvrnění smrtí.¹⁸³ Císařovna Genmei byla fascinována Čínou a sama dala vystavět velké město Heidžókjó (dnešní Nara), kde se roku 710 přestěhoval celý císařský dvůr. Stejného roku byla dokončena kronika *Kodžiki*. Druhá kronika, *Nihonšoki*, byla dokončena za vlády její dcery císařovny Genmei¹⁸⁴ v jejíž prospěch abdikovala, přestože se nabízela možnost dosazení zletilého prince Obita, podporovaného Fudžiwary.¹⁸⁵ Císařovna Genšó se během svého života snažila zlepšit už tak sofistikovaný způsob vlády z roku 701

¹⁷⁷ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 41.

¹⁷⁸ 持統天皇, období vlády 690–697. Byla také první panovnicí, která byla spálena v novém buddhistickém duchu.

¹⁷⁹ 文武天皇, období vlády 697–707.

¹⁸⁰ 元明天皇, období vlády 707–715.

¹⁸¹ TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 46. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: www.jstor.org/stable/41298739.

¹⁸² MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 42.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ 元正天皇, období vlády 715–724.

¹⁸⁵ TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 47. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: www.jstor.org/stable/41298739.

zákoníku *Taihó*.¹⁸⁶ Princ Obito nastoupil na trůn po ní jako císař Šómu¹⁸⁷ poté, co v jeho prospěch abdikovala. Šómu propagoval buddhismus a v roce 741 nechal ze státních prostředků vystavět mužský i ženský klášter a sedmipodlažní pagodu v každé japonské provincii. Roku 752 nechal v chrámě Tódaidži¹⁸⁸ vztyčit sedmnáctimetrovou bronzovou sochu buddhy Vairóčany, ústřední postavy japonských buddhistických škol *Šingon* 真言¹⁸⁹ a *Kegon* 華嚴¹⁹⁰. Sám se nakonec také stal mnichem a jeho osobní předměty byly jeho ženou věnovány pokladnici Šósóin chrámu Tódaidži, kde jsou uschovány dodnes.¹⁹¹

Stejně jako císař Šómu i jeho dcera císařovna Kóken¹⁹² byla přívrženkyní buddhismu a nechala postavit další kláštery. Kóken byla silnou panovnicí, držící moc skrze vztah s Fudžiwara no Nakamaroem. Brzy abdikovala v prospěch císaře Džunnina¹⁹³, vnuka císaře Tenmua, stala se buddhistickou mniškou a zpovzdálí se nadále politicky angažovala. Během krátké Džunninovy vlády, se Kóken seznámila s ambiciózním mnichem Dókjóem¹⁹⁴, který toužil po uchopení moci do vlastních rukou. Rostoucí vliv Dókjóa se nelíbil Fudžiwara no Nakamarovi, který proti němu zahájil vojenské tažení. Kóken se domnívala, že jednal na příkaz císaře, svrhla proto císaře z trůnu a poslala jej do vyhnanství. Kóken sama na trůn opět dosedla, tentokrát pod jménem císařovna Šótoku¹⁹⁵. Jako Šótoku žila v paláci společně s mnichem Dókjóem, který se pokoušel sám usednout na trůn. Postavil se mu Fudžiwara no Kijomaro, nový vůdce rodu Fudžiwara. Mnichu Dókjóovi se jej sice podařilo poslat do vyhnanství, ale dříve než se sám stačil chopit vlády, císařovna Šótoku zemřela a na trůn nastoupil císař Kónin¹⁹⁶, který byl vnukem císaře Tenčiho. Císař Kónin povolal Kijomara zpět

¹⁸⁶ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 43.

¹⁸⁷ 聖武天皇, období vlády 724–749.

¹⁸⁸ Nachází se v Naře.

¹⁸⁹ Škola pravých slov, založil ji buddhistický mnich Kúkai v roce 806. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 26.

¹⁹⁰ Do Japonska jako první nauku *kegon* přinesl v roce 740 z Číny mnich Šinšó. Díky základní sůtre *Kegonkjó* byla vykládána z politického hlediska a v duchu potvrzení národní jednoty. Díky tomu dostal japonský buddhismus specifické národně politické zbarvení. *Lexikon východní moudrosti: buddhismus, hinduismus, taoismus, zen*. Přeložil Jan FILIPSKÝ. Olomouc: Votobia, 1996. s. 227.

¹⁹¹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 45.

¹⁹² 孝謙天皇, období vlády 749–758.

¹⁹³ 淳仁天皇, období vlády 758–764.

¹⁹⁴ 道鏡, žil v letech 700–772.

¹⁹⁵ 称徳天皇, období vlády 794–770.

¹⁹⁶ 光仁天皇, období vlády 770–781.

z vyhnanství, učinil jej ministrem, vyhostil mnicha Dókjóa a zakázal nástup žen na trůn, aby zabránil podobným incidentům.¹⁹⁷

4.2. Období Heian

Období Heian¹⁹⁸ začíná přesunem hlavního města do Heiankjó, dnešního Kjóta. Během tohoto období se zformovala většina systémů japonské politiky a společnosti. Centralizace vládní moci do rukou císařů, tak jak byla stanovena zákoníky, vydržela pouze do 9. století. Důležitým prvkem tohoto období bylo rozšíření vrchnostenských statků *šóen* 莊園¹⁹⁹ v 8. století, které se staly hlavním zdrojem příjmů i moci. Tyto statky byly podporovány císařským dvorem a přidělovány na základě titulů, pozic v zastávajících úřadech nebo služeb vůči státu a zároveň byly chápány jako dědičný majetek. Usilovaly o ně i buddhistické kláštery či šintoistické svatyně. Císařský dvůr v roce 723 garantoval držbu takto obdělávané půdy na jednu nebo více generací a o 20 let později prohlásil jejich držbu na trvalou.²⁰⁰ Jelikož byly *šóeny* daněny, snažili se vlastníci pozemků od daní osvobodit tím, že vyhledali patrona s dostatečným vlivem. Těmi mohly být mocné rody či instituce, které je zaštitily. Tyto rody a instituce byly sice provázány strukturou zastarávající centrální správy, ale ve skutečnosti spíše samy přebíraly funkci skutečné vlády, každá svým vlastním způsobem. V této době začal dvůr ovládat mocný dvorský rod Fudžiwara skrze vládu tzv. loutkových císařů, které přímo ovládal. Zmiňovaný rod Fudžiwara si vybudoval strukturu, kde v čele stála hlava rodu, a vlastnil rodový klášter a svatyni ve starém hlavním městě Naře. Ke správě rodových záležitostí a nesčetných *šóenů* po celé zemi, byla Fudžiwary sestavena rodová vláda se správní institucí tzv. rodové kanceláře *mandokoro* 政所.²⁰¹

Největší změnou v císařské vládě v devátém století bylo uchvácení téměř veškeré kontroly zmiňovaným mocným a bohatým rodem Fudžiwara. Nadvlády dosáhli obratnou strategií, spočívající v postupném provdávání dívek do císařského rodu,

¹⁹⁷ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 20.

¹⁹⁸ 794–1185.

¹⁹⁹ 莊園, soukromé vrchnostenské statky, které vznikaly od 8. století. Vlastnily je většinou dvorské rody. Nad nimi mohl být patronem vlivnější rod, svatyně či chrám. Pod vlastníkem byl místní správce. Pod vlastníkem byl držitel. Ve spodní hierarchie pak stály osoby závislé na držiteli. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 31

²⁰⁰ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 31.

²⁰¹ Ibid, s. 32.

dosazováním pokrevně spřízněných potomků a následnou regentskou vládou.²⁰² Císař byl ovládán Fudžiwary a upadající struktura státu byla stále více nahrazována soukromými institucemi. Tato praxe, kdy císaři nevládnou, pouze zprostředkovávají vládu rodu Fudžiwara, vydržela až do 11. století.²⁰³

Prvním císařem tohoto období byl císař Kanmu²⁰⁴. Kanmu absolvoval studia na Japonské císařské univerzitě²⁰⁵, kde studoval čínský jazyk a literaturu, a proto byl ovlivněn konfuciánskou naukou. Za jeho vlády sílila ekonomická i politická moc buddhistických duchovních, především v Naře. Kanmu považoval jejich stoupající vliv za hrozbu, a pravděpodobně aby předešel podobným intrikám, jakých se dopustil mnich Dókjó, přesunul roku 784 hlavní město do Nagaoky. O 10 let později, roku 794, přesunul hlavní město podruhé, tentokrát do Heiankjó (dnešního Kjóta), které hlavním městem setrvalo až do období Meidži (kdy bylo přesunuto do Eda, dnešního Tokia). Takovéto přenesení hlavního města svědčí o Kanmuově energii, kterou měl coby panovník.²⁰⁶ Způsob vlády, který převzali z čínského systému, tedy faktická osobní vláda, Kanmuovi vyhovoval, a proto se tento režim snažil ještě více upevnit. Trend faktické vlády pokračoval i za vlády jeho tří synů.²⁰⁷

Tento způsob vlády byl podpořen vznikem důležitých úřadů. Jedním z nich byl úřad domácí finanční správy *kurandodokoro* 蔵人所, což byl malý orgán důvěryhodných poradců odpovídajících přímo císaři, s jejichž pomocí mohl císař přímo usměrňovat vládu. Tím druhým pak byl centrální policejní úřad *kebišičó* 検非違使庁 dohlížející na udržování pořádku v provinciích i hlavním městě.²⁰⁸ Císařská moc byla v devátém století sjednocena více než kdykoliv předtím. O Kanmuově moci svědčí i fakt, že roku 794 byl poprvé udělen titul *sei taišógun* 征夷大將軍²⁰⁹ generálovi Ótomo

²⁰² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 32.

²⁰³ Ibid, s.34.

²⁰⁴ 桓武天皇, období vlády 781–806.

²⁰⁵ Japonská císařská univerzita *daigaku rjó* 大学寮. Založena na konci sedmého století. SHIVELY, Donald H. a William H. MCCULLOUGH. *The Cambridge history of Japan, Vol. 2: Heian Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. s. 341.

²⁰⁶ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 67.

²⁰⁷ Císaři Heizei 平城天皇 (806–809), Saga 嵯峨天皇 (809–823) a Džunna 淳奈天皇 (823–833); MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 67.

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ Velký generál na potlačení barbarů.

no Otamarovi²¹⁰ za zásluhy v boji na severovýchodě Japonska proti nativnímu kmenu Ainuů. Dále také pověřil ministra Ómi no Mifuneho²¹¹, aby vybral posmrtná jména pro všechny předchozí císaře.²¹² Po jeho smrti se na trůně vystřídali jeho synové.

Prvním v pořadí byl císař Heizei²¹³, který ovšem nezdědil jeho talent pro vládu. Po třech letech na trůně se rozhodl abdikovat v prospěch svého bratra, císaře Sagy²¹⁴. S tímto vývojem událostí nebyla spokojena Heizeiova ambiciózní žena Fudžiwara no Kusuko²¹⁵. Ta se pokusila vést vojenské tažení za znovu jmenování jejího manžela císařem, avšak neuspěla a spáchala sebevraždu.²¹⁶ Císař Saga svůj život trávil v přepychu a svými výdaji způsobil problémy dalším generacím. Kvůli nedostatku financí odebral několika svým synům status princů a udělil jim rodové jméno Minamoto.²¹⁷ Třetí syn císaře Kanmua, císař Džunna²¹⁸ rozšířil administrativní rozdělení prefektur na 68 tím, že zahrnul ostrovy Kjúšú a Šikoku. Přestože i jeho vláda byla poměrně centralizovaná, začínala pomalu slábnout. Abdikoval v prospěch svého synovce Ninmjóa²¹⁹, syna císaře Sagy, a o sedm let později zemřel. Dalo by se říci, že jeho smrt byla mezníkem, který dal Fudžiwarům šanci získat silnou pozici, když se jim podařilo dosadit na trůn s Fudžiwary pokrevně spřízněného císaře Montokua²²⁰, nikoli prince Cunesadu²²¹. Započal tak období, kdy císaři začali ztrácet politickou moc.²²²

4.2.1. Regenství rodu Fudžiwara

Císař Ninmjó na přání císaře Sagy titul korunního prince udělil bratranci princovi Cunesadovi. Tato nominace pobouřila Fudžiwary, kteří s Cunesadou nebyli pokrevně

²¹⁰ 大伴 弟麻呂, žil v letech 731–809. Byl prvním generálem, kterému byl udělen titul *seii taišógun*.

²¹¹ 淡海三船, žil v letech 722–785. Učenec, spisovatel čínské prózy *kanbun* a básník čínské poezie *kanši* období Nara. Císař Kanmu jej pověřil, aby vybral posmrtná jména pro předchozí císaře počínaje císařem Džinmuem.

²¹² MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 53.

²¹³ 平城天皇, období vlády 806–809.

²¹⁴ 嵯峨天皇, období vlády 809–823.

²¹⁵ 藤原薬子, žila v letech neznámo–810.

²¹⁶ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 53.

²¹⁷ 源; MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 54.

²¹⁸ 淳和天皇, období vlády 823–833.

²¹⁹ 仁明天皇, období vlády 833–850.

²²⁰ 文徳天皇, období vlády 850–858.

²²¹ 恒貞親王, žil v letech 825–884. Syn císaře Džunny.

²²² MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 70.

spřízněni. Po nátlaku ze strany Fudžiwarů Ninmjó korunním princem jmenoval svého nejstaršího syna, který měl z matčiny strany Fudžiwarskou krev. První kroky k dominanci Fudžiwarů byly zajištěny, když se císař Montoku oženil s dcerou Fudžiwara no Jošifusy²²³, tehdejší hlavy rodu. Montokuův tchán Jošifusa byl roku 857 jmenován velkým ministrem *dadžó daidžin* 太政大臣²²⁴, čímž Jošifusa ještě více upevnil svou moc. Císař Montoku tedy jako první císař sehrál roli „loutkového panovníka“ Fudžiwarů.²²⁵

Roku 858 Jošifusa dosadil na trůn svého devítiletého vnuka, císaře Seiwu²²⁶, a sám se nechal jmenovat jeho regentem *seššó* 摂政²²⁷, tj. regentem nezletilého císaře, čímž se prakticky moci chopil sám.²²⁸ Bylo to poprvé, co se regentem stala osoba z necísařského rodu. Jošifusa zemřel, ale jeho syn Fudžiwara no Motocune²²⁹ v této politice pokračoval. Stal se regentem císaře Józeie²³⁰, který byl pro svou násilnou povahu²³¹ brzy zbaven trůnu.²³² S dalším císařem na trůně, císařem Kókó²³³, se Motocune stal dokonce regentem *kanpaku* 関白²³⁴, tj. regentem dospělého císaře. Motocune císaře Kókóa viděl jako prozatímního panovníka a chtěl jmenovat korunního prince, který by byl spřízněn s Fudžiwary. Motocuneho potomek byl však na jmenování příliš mladý. Císař Kókó měl čtyřicet pět synů, ze kterých byl většině odebrán titul princů, a stali se příslušníky rodu Minamoto, nicméně roku 887 smrtelně onemocněl

²²³ 藤原良房, žil v letech 804–872

²²⁴ Velký ministr nebo také kancléř. Hlava správního orgánu *daidžókanu*.

²²⁵ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 55.

²²⁶ 清和天皇, období vlády 858–876.

²²⁷ Titul *seššó* byl udělován regentům, kteří vládli namísto císařoven či nezletilých císařů. Prvním historickým regentem *seššó* byl princ Šótoku, který vládl namísto císařovny Suiko v období 593–622. Původně regenty byly pouze členové císařského rodu. Fudžiwara no Jošifusa se stal prvním regentem necísařského rodu.

²²⁸ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 56.

²²⁹ 藤原基経, žil v letech 836–891.

²³⁰ 陽成天皇, období vlády 876–884.

²³¹ Císař Józei údajně zavraždil jednoho z poddaných dvora.

²³² MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 58.

²³³ 光孝天皇, období vlády 884–887.

²³⁴ Titul *kanpaku* byl udělován regentům, kteří vládli namísto zletilých císařů či císařoven. Také označován jako hlavní poradce. Prvním regentem *kanpaku* byl Fudžiwara no Motocune. Úřad *seššó* a *kanpaku* se souhrnně označuje jako *sekkan* 摂関. Rod Fudžiwara byl prvním regentským rodem.

a v den jeho smrti byl povolán syn, kterému byl znovu udělen status císařského potomka a nastoupil na trůn jako císař Uda.²³⁵

Císař Uda byl prvním císařem, který se pokusil o vymanění z Fudžiwarské moci. Roku 891 zemřel velký ministr Motocune. Uda neudělil ministerský post Motocunově potomkovi, ale udělil jej učenci Sugawara no Mičizanemu²³⁶. Mičizane byl zároveň vyslancem do Číny. Císař na jeho doporučení přestal do Číny vysílat další poselstva, protože už údajně nebylo co získat. Roku 897 abdikoval. Během vlády císaře Daigoa²³⁷ byl Mičizane Fudžiwary neprávem obviněn z plánování zrady císaře a vyhnán do města Dazaifu²³⁸ na Kjúšú. Po Mičizaneho smrti se vyskytly epidemie moru, které byly připisovány jako důsledek jeho nepravému obvinění a jeho jméno bylo posmrtně očištěno a uctíváno.²³⁹ Přes veškeré Udovo úsilí moc opět získal rod Fudžiwara.

Po Daigově abdikaci nastoupil na trůn císař Suzaku²⁴⁰, kterému dělal regenta Fudžiwara no Tadahira²⁴¹. Suzaku neměl politické vlohy a nakonec přenechal trůn bratrovi, císaři Murakamimu²⁴². Ten se po smrti Tadahiry sám chopil moci, neměl však dostatečnou armádu a během jeho vlády moc císařského rodu naopak slábla. Současně stoupala nespokojenost rolníků se zdaněním pozemků a odcházeli osídlivat vzdálená území. Na severozápadě rolníky chránil rod Tairů a na jihovýchodě rod Minamotů.²⁴³

Fudžiwarský vliv sílil i během vlády císařů Reizeie²⁴⁴, En'júa²⁴⁵ a Kazana²⁴⁶. Tito tři císaři brzy po svém na nástupu na trůn abdikovali s nadějí na znovu uchopení moci do císařských rukou z pozadí. Během vlády císaře Ičidžóa²⁴⁷ žili současně všichni tři excísaři. Po smrti regenta Fudžiwara no Kane'ieho²⁴⁸ toto místo zaujal Fudžiwara no

²³⁵ 宇多天皇, období vlády 887–897; MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 58.

²³⁶ 菅原道, žil v letech 845–903. Učenec, básník a politik období Heian. Ministr zprava. Byl zbožštěn jako božstvo učení Tenman Tendžin.

²³⁷ 醍醐天皇, období vlády 897–930.

²³⁸ 太宰府市, nachází se v dnešní prefektuře Fukuoka.

²³⁹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 59.

²⁴⁰ 朱雀天皇, období vlády 930–946.

²⁴¹ 藤原忠平, žil v letech 880–949

²⁴² 村上天皇, období vlády 946–967.

²⁴³ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 62.

²⁴⁴ 冷泉天皇, období vlády 967–969.

²⁴⁵ 円融天皇, období vlády 969–984.

²⁴⁶ 花山天皇, období vlády 984–986.

²⁴⁷ 一条天皇, období vlády 986–1011.

²⁴⁸ 藤原兼家, žil v letech 929–990.

Mičinaga²⁴⁹. Během jeho regentského období dosáhl rod Fudžiwara vrcholu své moci. Podařilo se mu čtyři ze svých dcer provdat za císaře²⁵⁰, dva císaři byli jeho synovci²⁵¹ a tři jeho vnuci²⁵². Nezpochybnitelnou autoritu měl i uvnitř vlastního rodu. Rodový úřad *mandokoro*, původně úřad pro vnitřní rodové záležitosti, funkčně nahradil centrální vládu státu, čímž byla oslabena hranice mezi státními a soukromými institucemi.²⁵³ Za Mičinagy a jeho syna Jorimičiho vládli císařové Sandžó²⁵⁴, Goičidžó²⁵⁵, Gosuzaku²⁵⁶ a Goreizei²⁵⁷, kteří neměli žádnou politickou moc. Bohatství Fudžiwarů mělo téměř výhradně podobu dědičných pozemků *šóenů*. Pozemky Fudžiwarů byly rozsáhlejší než pozemky jakékoliv jiné rodiny či náboženské instituce. Díky většímu bohatství byli Fudžiwarové silnější než všichni jejich rivalové, a proto si udrželi autoritu u dvora i v zemi.²⁵⁸

4.2.1. Vláda excísařů

Císařům se příležitost vymanit se z moci Fudžiwarů a opět se ujmout vlády poprvé naskytla roku 1068, kdy Fudžiwarové nebyli schopni udržet si přímé matrimoniální příbuzenství s císařem. Neměli mužského potomka, kterého by na trůn mohli dosadit, a proto na trůn nastoupil s Fudžiwary nespřízněný císař Gosandžó²⁵⁹. Tento císař byl velmi samostatný, schopný a odmítal spolupracovat s Fudžiwary.²⁶⁰ Postupoval proti Fudžiwarům radikálněji a snažil se zemi vládnout sám. Ačkoliv byl stále pod dohledem regenta, tak roku 1069 založil úřad pro kontrolu šóenů *kiroku šóen kenkeidžó* 記録荘園券契所, zkráceně registrační úřad *kirokušo* 記録所, skrze který

²⁴⁹ 藤原道長, žil v letech 966–1028. Hlava rodu Fudžiwara v období největšího působení moci.

²⁵⁰ Císařové Ičidžó 一条天皇 (986–1011), Sandžó 三条天皇 (1011–1016), Goičidžó 後一条天皇 (1016–1036), Gosuzaku 後朱雀天皇 (1036–1045).

²⁵¹ Císařové Ičidžó 一条天皇 (986–1011), Sandžó 三条天皇 (1011–1016).

²⁵² Císařové Goičidžó 後一条天皇 (1016–1036), Gosuzaku 後朱雀天皇 (1036–1045), Goreizei 後冷泉天皇 (1045–1068); REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 34.

²⁵³ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 34.

²⁵⁴ 三条天皇, období vlády 1011–1016.

²⁵⁵ 後一条天皇, období vlády 1016–1036.

²⁵⁶ 後朱雀天皇, období vlády 1036–1045.

²⁵⁷ 後冷泉天皇, období vlády 1045–1068.

²⁵⁸ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 73.

²⁵⁹ 後三条天皇, období vlády 1068–1072.

²⁶⁰ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 73.

zkonfiskoval pozemky, které vznikly po roce 1045, a také starší pozemky, které měly neplatnou dokumentaci.²⁶¹ Tehdy se zjistilo, že Fudžiwarové některé *šóeny* vlastní nelegálně. Také nechal prověřit úřad pro jmenování provinčních guvernérů *kokuši* 国司²⁶². Provinční guvernéry dlouhou dobu dle libosti jmenovali Fudžiwarové. Gosandžó chtěl navrátit systém, kdy provinční guvernéry jmenoval císař a navíc jen na čtyřleté období. Tímto císař získal dohled nad provinciemi a upevnil císařskou autoritu.²⁶³ Nakonec roku 1072 odstoupil z trůnu ve prospěch svého syna Širakawy²⁶⁴, uchýlil se do kláštera, ze kterého měl v úmyslu nadále vládnout. O rok později sice zemřel, ale tímto položil základ pro novou formu císařské moci, tzv. *insei* 院政. Termín *insei* označuje vládu abdikovaných císařů z povzdálí z buddhistických chrámů.²⁶⁵ Decentralizace politické moci z hlavního města pomohla k vymanění se z vlivu Fudžiwarů.

Císař Širakawa pokračoval ve stopách svého otce. Vydal nový zákon o revizi šóenů a jmenoval do vysokých postů schopné vzdělané učence z řad nižších dvorských šlechticů, kteří byli proti fudžiwarské politice.²⁶⁶ Podobně jako jeho otec se i Širakawa abdikoval ve prospěch svého syna císaře Horikawy²⁶⁷ a uchýlil se do kláštera, odkud mohl z povzdálí ovlivňovat politickou situaci. V tomto období císař, který byl na trůně, prakticky neměl žádnou moc. Stal se symbolem státu, který podstupoval formální císařské rituály. Excísaři v chrámech se mezitím mohli soustředit na upevňování moci císařského rodu a volně si vybírat své rádce. Byl to podobný systém jakého využívali Fudžiwarové, ale teď se faktická moc z regenta přesunula na excísaře. Regentský úřad stále existoval, ale už neměl silný vliv. Tento systém vlády abdikovaných císařů se nazývá *insei* a zaručoval excísařům faktickou moc.²⁶⁸ Za vlády císaře Širakawy a jeho syna zažíval dvůr období politického pokoje. Velké výdaje směřoval na složité náboženské obřady, poutě mimo hlavní město a návštěvy chrámů.²⁶⁹ Aby císaři byli

²⁶¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 34.

²⁶² Provinční guvernéři byli vysíláni do provincií, vybírali daně apod. Úřad vznikl s vydáním zákoníku *ricurjó*.

²⁶³ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 77.

²⁶⁴ 白河天皇, období vlády 1072–1086.

²⁶⁵ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 34.

²⁶⁶ Ibid.

²⁶⁷ 堀川天皇, období vlády 1087–1107.

²⁶⁸ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 34.

²⁶⁹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 68.

schopni zaplatit za svůj způsob života a správu museli přeměnit rozsáhlé císařské pozemky na *šóeny*, které spravovala císařská vláda a ze kterých přijímaly daně.²⁷⁰

Po vládě excísaře Širakawy se vystřídal excísařové Horikawa²⁷¹, Toba²⁷², Konoe²⁷³ a Goširakawa²⁷⁴. V tomto období císařská rodina nashromáždila obrovský majetek. Její skutečná moc by však byla iluzorní, pokud by se neopírala o vojenské rody Minamoto a Taira. Oba tyto rody odvozovaly svůj původ od císařské rodiny²⁷⁵. Za své služby získávali příslušníci těchto rodů vojenské hodnosti, tituly a časem se stávali patrony *šóenu*, čímž budovali svůj politický i ekonomický vliv.²⁷⁶

Roku 1156 po smrti císaře Konoeho²⁷⁷ propukl boj o moc mezi jeho syny, excísařem Sutokuem²⁷⁸ a císařem Goširakawou. Oba tábory byly podporovány kandidáty na pozici hlavy rodu Fudžiwara. Goširakawova strana, vedená Kijomoriem²⁷⁹ z rodu Tairů a Jošicunem²⁸⁰ z rodu Minamotů, vyhrála. Sutoku byl poslán do vyhnanství a jeho spojenci byli popraveni. Po vítězství v tomto sporu nazývaném nepokoje éry Hógen *Hógen no ran* 保元の乱 císař Goširakawa tři roky vládl, poté abdikoval ve prospěch Nidžóa²⁸¹ a sám vládl formou *insei*.

Roku 1159 Minamoto no Jošitomo²⁸², který nebyl spokojen se svým oceněním za zásluhy v *Hógen no ran*, naplánoval převrat. Jošitomo v Kijomoriho nepřítomnosti zajal císaře Nidžóa i excísaře Goširakawu a pokusil se převzít správu. Když se to Kijomori dozvěděl, vrátil se do Kjóta a pomohl císaři uniknout. Roku 1160 porazil vzbouřený rod Minamotů v bitvě zvané *Heidži no ran* 平治の乱. Pět let poté císař Nidžó zemřel a na trůn byl dosazen dvouletý císař Rokudžó²⁸³. Během jeho období vlády se Kijomori roku 1167 nechal jmenovat velkým ministrem *dadžó daidžinem*²⁸⁴ a tím získal velkou moc.

²⁷⁰ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 79.

²⁷¹ 堀河天皇, období vlády 1086–1107.

²⁷² 鳥羽天皇, období vlády 1107–1123.

²⁷³ 近衛天皇, období vlády 1141–1155.

²⁷⁴ 後白河天皇, období vlády 1155–1158.

²⁷⁵ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 43.

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ 近衛天皇, období vlády 1141–1155.

²⁷⁸ 崇徳天皇, období vlády 1123–1141.

²⁷⁹ 平清盛, žil v letech 1118–1181

²⁸⁰ 源義経, žil v letech 1159–1189

²⁸¹ 二条天皇, období vlády 1158–1165.

²⁸² 源義朝, žil v letech 1123–1160.

²⁸³ 六条天皇, období vlády 1165–1168.

²⁸⁴ Stal se prvním nefudžiwarským velkým ministrem od dob Sugawary no Mičizaneho.

Kijomori ovládal i dalšího císaře Takakuru²⁸⁵, kterého v 11 letech oženil se svou dcerou. Když excísař Goširakawa viděl, jak roste Kijomoriho moc, pokusil se proti němu spojit s Minamoty. Kijomori proto Goširakawu zbavil správních funkcí a uvrhl jej do domácího vězení.²⁸⁶ Tímto činem pobouřil císaře Takakuru²⁸⁷, který abdikoval a vládl formou *insei* 院政²⁸⁸, ale o rok později zemřel. Pro Kijomoriho znamenala Takakurova smrt příležitostí pro dosazení svého vnuka Antokua²⁸⁹ na císařský trůn. Tímto Kijomori završil svou moc.

Roku 1180 se Minamotové vzbouřili proti Tairům a rozpoutali tak válku mezi oběma rody zvanou *Genpei no gassen* 源平合戦²⁹⁰. Jednalo se o nástupnický spor. Goširakawův syn princ Močihito²⁹¹, který byl původním nominovaným korunním princem, s pomocí Minamoto no Jorimasy²⁹² zaútočil na Tairy. Neuspěli a oba dva zahynuli. Ve stejném roce Kijomori přesunul dvůr z Kjóta do Fukuharakjó (dnešního Kóbe), ale stejného roku, kvůli protestům v hlavním městě, dvůr opět založil v Kjótě.²⁹³ Roku 1181 Taira no Kijomori zemřel. Jeho místo sice převzal Taira no Munemori²⁹⁴, ale protože se rod nacházel ve válce s Minamoty, nemohl efektivně převzít administrativu.

Mezitím Minamoto no Joritomo²⁹⁵, syn poraženého Minamoto no Jošitomoa²⁹⁶, sestavil armádu a usadil se v Kamakuře, kde upevňoval svou vojenskou pozici. Roku 1183 Joritomův vazal Minamoto no Jošinaka²⁹⁷ dobyl Kjóta. Následně jej excísař Goširakawa pověřil zničením Tairů. Joritomo začal Jošinakovi jeho úspěchy závidět, a proto se spojil s Goširakawou a nechal Jošinaku odstranit. Taira no Munemori uprchl

²⁸⁵ 高倉天皇, období vlády 1168–1180. Adoptovaný syn Goširakawy.

²⁸⁶ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 73.

²⁸⁷ 高倉天皇, období vlády 1168–1180.

²⁸⁸ *Insei* byl způsob faktické vlády abdikovaných císařů z prostředí buddhistických chrámů.

²⁸⁹ 安徳天皇, období vlády 1180–1185.

²⁹⁰ 1180–1185. Konflikt mezi rody Taira a Minamoto. Vítěz Minamoto no Joritomo založil kamakurský šógunát.

²⁹¹ 以仁王, žil v letech 1150–1180.

²⁹² 源頼政, žil v letech 1106–1180.

²⁹³ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 74.

²⁹⁴ 平宗盛, žil v letech 1147–1185.

²⁹⁵ 源頼朝, žil v letech 1147–1199. Zakladatel kamakurského šógunátu.

²⁹⁶ 源義朝, žil v letech 1123–1160. Poražen během *Heidži no ran*.

²⁹⁷ 源義仲, žil v letech 1154–1184 Vynikající válečník a bratranec Minamoto no Joritoma. Poté co Jošinaka dobyl Kjóta, jej nechal Joritomo nechal odstranit.

společně s matkou, císařem Antokuem a císařovou matkou, která s sebou nesla císařské regálie.

Roku 1185 proběhla závěrečná bitva u Dannoury²⁹⁸, kterou Tairové prohráli, a císařova matka s Antokuem i Munemori skočili do moře. Vítězství Minamotů znamenalo konec války *Genpei*. Přežila jen císařova matka, a proto byly císařské regálie s výjimkou meče *Kusanagi no curugi*, který se v moři ztratil, zachráněny. Vítěz Minamoto no Joritomo založil správní i vojenské centrum v Kamakuře, kde založil instituce. První byla správní kancelář *samurai dokoro* 侍所, která dohlážela na vojenské povinnosti a také udělovala vyznamenání a tresty. Další byla správní komora *kumondžo* 公文所, která byla hlavním politickým výkonným orgánem a poslední byla soudní komora *mončudžo* 問注所, která byla nejvyšší apelační institucí, uchovávala záznamy o půdě a soudních případech.²⁹⁹ Roku 1192 císař Gotoba³⁰⁰ Joritomovi udělil nejvyšší vojenskou hodnost *seii taišógun* 征夷大將軍. Tento titul se původně přechodně uděloval vojenským velitelům, kteří bojovali s Ainuy na severovýchodě Japonska.³⁰¹ Joritomo titul dostal, aby nastolil v zemi mír, sám se jej ale nehodlal vzdát až do konce svého života.

4.3. Šógunát Kamakura

Joritomova nadvláda závisela na faktu, že mu funkci zprostředkoval císařský dvůr a také na vítězstvích v minulých bitvách. Císařský dvůr si zachoval řadu z tradičních forem vládní moci. Vládní moc se tedy rozdělila na císařkou a vojenskou vládu.³⁰² Roku 1198 císař Gotoba abdikoval ve prospěch syna Cučimikady³⁰³. Stejně tak abdikoval i císař Džuntoku³⁰⁴. Po smrti Joritoma v roce 1199 se na pozici šóguna vystřídal dva jeho synové, ale záhy je nahradili jiní členové rodu Minamoto. Skutečná moc se však přesunula do rukou rodu Hódžó³⁰⁵, který fungoval jako regenti šóguna. Roku 1221 vyhlásil excísař Gotoba ozbrojený útok proti rodu Hódžó, tzv. *Džókjú no ran* 承久の乱

²⁹⁸ Tato námořní bitva proběhla v průlivu Šimonoseki.

²⁹⁹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 130.

³⁰⁰ 後鳥羽天皇, období vlády 1183–98

³⁰¹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 130.

³⁰² Ibid, s. 132.

³⁰³ 土御門天皇, období vlády 1198–1210

³⁰⁴ 順徳天皇, období vlády 1210–1221

³⁰⁵ 北条氏.

³⁰⁶, s cílem obnovení faktické moci císaře. Spor s mocným rodem Hódžó prohrál a byl vyhnán do exilu na souostroví Oki.³⁰⁷ Kamakurská vláda sesadila císaře Čúkjóa³⁰⁸ a na trůn dosadila císaře Gohorikawu³⁰⁹. Založila v Kjótu pobočku šógunátu, která kontrolovala dvorní politiku. Dále zkonfiskovala řadu císařských pozemků, které rozdělila mezi rody podporující šógunát, a roku 1232 vydala zákoník *džóei šikimoku* 貞永式目³¹⁰. Tento zákoník se stal součástí všeobecného právního systému a zůstal jedním z hlavních zdrojů práva až do roku 1868.³¹¹

Po krátké vládě císaře Gohorikawy na trůn nastoupilo několik císařů.³¹² Tito císaři, ať už jejich panování bylo delší nebo kratší, neměli výraznou politickou moc a zůstávali v pozadí. Skutečnou moc měl stále v rukou rod Hódžó. V letech 1274 a 1281 Japonsko odolalo dvěma mongolským invazím na severním Kjúšú vedených Kublajchánem. Hódžóové neměli dostatečné finance, aby vojákům vyplatily odměny za účast v těchto bojích a z tohoto důvodu docházelo k rostoucímu rozkladu ve vojenské vrstvě. Navíc Hódžóům roku 1318 vyvstal mocný soupeř, ambiciózní císař Godaigo³¹³. Při nástupu na trůn pochopil, že jeho prvním úkolem je upevnění moci císaře. Císař Godaigo na období své vlády propustil regenta dospělého císaře *kanpaku*³¹⁴ a dalšího do úřadu nejmenoval. Roku 1321 zrušil excísařský institut *inseičó* 院政庁.³¹⁵ Po deset let plánoval znovuzískání moci, ale roku 1331 jej jako první napadl rod Hódžó, který se bál o svou pozici. Godaigo bitvu prohrál a byl vyhoštěn na ostrov Oki, ale na rozdíl od svého předchůdce Gotoby z vyhnanství uprchl a vrátil se do Kjóta. Šógunát proti němu poslal další armádu vedenou generálem Ašikagou Takaudžim³¹⁶, který se připojil na stranu Godaiga a zlikvidoval rod Hódžó. Během následujících tří let se Godaigo pokoušel obnovit faktickou císařskou vládu nad celou zemí. Obnovil některé staré orgány civilní

³⁰⁶ 1221. Boj mezi excísařem Gotobou a rodem Hódžó. Gotoba prohrál a byl poslán do vyhnanství.

³⁰⁷ Souostroví ležících v Japonském moři, asi 80 km severně od pobřeží ostrova Honšú; MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 134.

³⁰⁸ 仲恭天皇, období vlády 1221

³⁰⁹ 後堀河天皇, období vlády 1221–1232

³¹⁰ První zákoník, který charakterizoval postavení šóguna a šógunát.

³¹¹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 134.

³¹² Gosaga 後嵯峨天皇 (1242–1246), Gofukakusa 後深草天皇 (1246–1260), Kamejama 龜山天皇, (1260–1274), Gouda 後宇多天皇 (1274–1287), Fušimi 伏見天皇 (1287–1298), Gofušimi 後伏見天皇, (1298–1301), Gonidžó 後二条天皇 (1298–1301) a Hanazono 花園天皇 (1308–1318).

³¹³ 後醍醐天皇, období vlády 1318–1339

³¹⁴ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. *Dějiny států*. s. 59.

³¹⁵ Ibid.

³¹⁶ 足利尊氏, 1305–1358. Zakladatel šógunátu Ašikaga.

vlády a své přední vazaly jmenoval guvernéry provincií. Tento jeho pokus je známý jako restaurace Kemmu.³¹⁷ Byl však marným pokusem. Godaigo si, kvůli své neobratné vládě spočívající ve snaze o nastolení absolutní císařské vlády a dále kvůli neodměnění svých vazalů, znepřátelil generála Ašikagu Takaudžiho.³¹⁸ Takaudži obsadil Kjóto, uvěznil současného císaře a domáhal se císařských regálií, které měl ve vlastnictví Godaigo.

4.4. Šógunát Ašikaga

Ašikaga Takaudži získal císařské regálie a nechal se císařem, kterého dosadil na trůn, jmenovat šógunem. Obdržené císařské regálie byly pouhými kopiemi³¹⁹ a se skutečnými regáliemi (replikami regálií uložených ve svatyních; tyto repliky byly oficiálně používaly při nástupu císařů na trůn) uprchl Godaigo do města Jošina³²⁰, kde založil exilní vládu *Nančó* 南朝 tzv. Jižní dvůr. Opozicí exilové vládě byla císařská linie spolupracující s šógunátem *Hokučó* 北朝 tzv. Severní dvůr³²¹. Z Jižního dvora se Godaigo snažil obnovit faktickou císařskou vládu svého dvora.³²² Severní dvůr a Jižní dvůr otevřeně soupeřily o moc až do roku 1391. Do té doby císař Godaigo, jeho syn císař Gomurakami³²³ a vnuk císař Čókei³²⁴ bojovali se Severním dvorem. Roku 1391 za vlády císaře Gokamejamy³²⁵ byl z těchto dvou soupeřících větví císařského rodu šógunátem za oficiální uznán Jižní dvůr, protože právě Jižní dvůr měl ve vlastnictví pravé císařské regálie.³²⁶ Po usmíření obou dvorů nastoupil na trůn císař Gokomacu³²⁷, který také zůstal pod vlivem Ašikagů a abdikoval ve prospěch svého syna císaře Šókó³²⁸.

³¹⁷ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 59.

³¹⁸ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 139.

³¹⁹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 89.

³²⁰ 吉野, město v prefektuře Nara.

³²¹ Severní (neoficiální) císařská větev není uznána v oficiálním seznamu panovníků Japonska. Mezi tyto císaře patří Kógon, Kómjó, Sukó, Gokógon, Goen'jú.

³²² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 59.

³²³ 後村上天皇, období vlády 1339–1368.

³²⁴ 長慶天皇, období vlády 1368–1383.

³²⁵ 後龜山天皇, období vlády 1383–1392.

³²⁶ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 90.

³²⁷ 後小松天皇, období vlády 1382–1412.

³²⁸ 称光天皇, období vlády 1412–1428.

Během Jošimicuovy regentské vlády Ašikagy Jošimicua³²⁹ zažil rod svůj vrchol.³³⁰ Centrální vláda se začala rozpadat za vlády císaře Gohanazono³³¹, když roku 1441 zemřel šógun Ašikaga Jošinori³³².

4.5. Období válčících knížectví

Úpadek šógunátu Ašikaga lze datovat od roku 1441, kdy zemřel šógun Jošinori. Po něm na pozici šóguna nastoupili jeho dva synové, ale ani jeden neměl dostatečně schopného regenta. Po císaři Gohanazonovi nastoupil císař Gocučimikado³³³, který se ocitl složité situaci kvůli desetileté válce o nástupnictví na post šóguna zvané *Ónin no ran* 応仁の乱³³⁴, během které rody mezi sebou bojovaly o moc. Kjóto bylo zničeno a vyšla najevo nefunkčnost šógunátu, který už neměl sílu podporovat vojenské hejtmany *daimjó* 大名.³³⁵ Sváry mezi mocnými rody byly trvalého rázu a prakticky celé století následující po roce 1470 v podstatě neexistovala centrální vláda. Vojenští hejtmani *daimjó* byli původně dosazováni šógunátem ke správě provincií. V tomto období zjistili, že už nemohou spoléhat na podporu šógunátu a musejí se osamostatnit. Tito nově osamostatnění *daimjóni* v následujících čtyřech staletích sehráli důležitou roli v japonských dějinách. Centrální autorita byla tedy nahrazována lokální. S postupným hroucením šógunátu u *daimjóů* ztratila na významu funkce *šugo* 守護, tedy dohlížení na provincie. Díky právu na výběr daní a vlastnictví *šóenuů* měli *daimjóové* dostatek financí. Finance, které vybrali, neposílali ani šógunátu ani císařskému dvoru. Císařský dvůr i šógunát se ocitly na pokraji chudoby. V tomto období byl kvůli nedostatku financí dokonce o 40 dní odložen pohřeb císaře Gocučimikada³³⁶. Podobně neměl dostatek financí na rituály spojené s nástupem na trůn ani císař Gokašiwabara³³⁷. Tyto

³²⁹ 足利義満, žil v letech 1358–1408

³³⁰ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 61.

³³¹ 後花園天皇, období vlády 1428–1464.

³³² 足利義教, žil v letech 1394–1441

³³³ 後土御門天皇, období vlády 1464–1500

³³⁴ Ašikagský spor o pozici 9. šóguna v letech 1467–1477. Strana Ašikagy Jošimiho 足利義視 (1439–1491) prohrála. Šógunem se stal Ašikaga Jošihisa 足利義尚 (1465–1489). Značí počátek období válčících knížectví, *sengoku džidai* 戦国時代 (1467–1603).

³³⁵ Vojenští hejtmani *daimjó* byli feudálními pány podřízeni šógunovi. Měli rozsáhlé pozemky, na kterých měli vojenskou, policejní a ekonomickou moc; MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 145.

³³⁶ 後土御門天皇, vládl v období 1464–1500; MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 97.

³³⁷ 後柏原天皇, období vlády 1500–1526

rituály nakonec zaplatil šógunát.³³⁸ Po jeho smrti nastoupil na trůn císař Gonara³³⁹. S císařem Gonarou se roku 1551 přijel setkat španělský jezuitský misionář Xaverský František, který si u něj předem formálně zažádal o návštěvu. Když viděl, v jakém stavu se Kjóto nachází a zjistil, že císař nemá žádnou politickou autoritu, město opustil, aniž by se s císařem setkal.³⁴⁰

Finanční situace císařů se zlepšila za vlády císaře Ógimačiho³⁴¹. Během jeho období vlády rostla moc úspěšného *daimjóa* Ody Nobunagy³⁴². Ten se snažil o ukončení období válčících knížectví *sengoku džidai* 戦国時代³⁴³ tím, že si podmanil ostatní vojenská knížata *daimjó* a tím postupně sjednocoval politickou moc.³⁴⁴ Císař Ógimači Nobunagu požádal, aby nastolil v Kjótu pořádek. O šest let později roku 1568 Oda Nobunaga, který si podmanil dostatečný počet loajálních knížat, společně s Ašikagou Jošiakim³⁴⁵ dorazil do Kjóta. Císař Jošiakiho jmenoval šógunem. Jošiaki nechal opravit císařský palác a císařské příjmy se opět zvýšily.³⁴⁶ Jošiaki byl však posledním ašikagským šógunem. Roku 1573 se šógun Jošiaki vzbouřil proti Nobunagovi, protože se cítil mocensky utlačován. Nobunaga jej porazil a tím nadobro odstranil rod Ašikaga.

Roku 1582 byl Oda zabit a jeho generál Tojotomi Hidejoši³⁴⁷ pokračoval ve stejné politice sjednocování země. Hidejoši porazil ostatní rody, jejich pozemky věnoval spojenci Tokugawovi Iejasuovi a svým dalším vazalům. Do roku 1590 se Hidejošimu podařilo politicky sjednotit celé Japonsko.³⁴⁸ Hidejoši se sám ovšem nestal šógunem, pouze využíval legitimní moci, která mu byla svěřena císařem. Císař Ógimači Hidejošiho, který se prohlásil za potomka rodu Fudžiwarů, roku 1585 jmenoval svým regentem *kampaku*.³⁴⁹ Císař Ógimači abdikoval ve prospěch svého vnuka Gojózeie³⁵⁰.

³³⁸ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 98.

³³⁹ 後奈良天皇, období vlády 1526–1557

³⁴⁰ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 98.

³⁴¹ 正親町天皇, období vlády 1557–1586

³⁴² 織田信長, žil v letech 1534–1582.

³⁴³ Období válčících knížectví 1467–1603. Začalo válkou Ónin a skončilo sjednocením Japonska Tokugawou Iejasuem.

³⁴⁴ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 176.

³⁴⁵ 足利義昭, 1537–1597, období vlády 1568–1573. Poslední šógun šógunátu Ašikaga.

³⁴⁶ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 99.

³⁴⁷ 豊臣秀吉, žil v letech 1535–1598.

³⁴⁸ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. *Dějiny států*. s. 78.

³⁴⁹ *Ibid*, 79.

Za jeho vlády se také situace císařů zlepšovala po především díky pomoci Hidejošiho.³⁵¹ Roku 1598 Hidejoši zemřel. Zanechal za sebou dvouletého syna, kterého před smrtí svěřil společně s vládou nad zemí své pětičlenné regentské vládě. Nejmocnějším z těchto pěti regentů byl *daimjó* Tokugawa Iejasu³⁵².

4.6. Období Tokugawa

Tokugawa Iejasu byl třetím ze sjednotitelů Japonska, který měl ze sjednocení země největší prospěch. Roku 1600 v bitvě u Sekigahary pobil armády *daimjónů*, kteří nesouhlasili s jeho nárokováním moci. Aby svou vládu legitimoval, nechal se císařem Gojózeiem jmenovat do úřadu šóguna na základě tvrzení, že je údajně potomek Minamotů.³⁵³ Tím založil šógunát, který vládl po více než dvě století.³⁵⁴ Následně odstranil potoma Hidejošiho, který pro Iejasua představoval potencionální hrozbu. Období vlády Tokugawů bylo nejdelším mírovým obdobím Japonska v historii. Roku 1603 Iejasu centrum své vlády přesunul do města Eda³⁵⁵ (dnešního Tokia). Císařský dvůr se opět ocitl v podřízeném postavení vůči šógunátu. Vůči císařskému dvoru Iejasu nebyl o moc štedřejší než Hidejoši, avšak jako výraz úcty vůči trůnu nechal opravit císařský palác.³⁵⁶ Roku 1611 Gojózei abdikoval ve prospěch svého syna Gomizunoa³⁵⁷.

Tokugawové jednali s císařem s úctou, neboť byl pro ně hlavním zdrojem legitimacy jejich vládní moci. I přesto roku 1615 Iejasu vydal *Kinčú narabini kuge šohatto* 禁中並公家諸法度³⁵⁸, který císaři přisoudil výhradně symbolickou a obřadní roli a zajistil Tokugawům dohled nad dvorem.³⁵⁹ Tokugawové si svou moc drželi skrze pevnou kontrolu knížectví a vojenskou sílu. Zároveň prováděli politiku jménem kjótské císařské vlády.³⁶⁰ Šógun Tokugawa Iejasu chtěl podobně jako v minulosti Fudžiwarové

³⁵⁰ 後陽成天皇, období vlády 1586–1611

³⁵¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 79.

³⁵² 徳川家康, žil v letech 1543–1616.

³⁵³ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 102.

³⁵⁴ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 176.

³⁵⁵ 江戸.

³⁵⁶ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 179.

³⁵⁷ 後水尾天皇, období vlády 1611–1629

³⁵⁸ Zákoník pro císařský dvůr a dvorskou šlechtu.

³⁵⁹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 76.

³⁶⁰ Ibid, s. 87.

provdát tokugawskou dceru do císařského rodu. Tímto aktem se dostal do sporu s císařem Gomizunoem, který nesmlouvavě odmítal sňatek s Tokugawa Kazuko³⁶¹ až do Iejasuovy smrti. Po té byl však přinucen oženit se s ní druhým tokugawským šógunem Tokugawou Hidetadou³⁶². Ani po té Tokugawové nebyli spokojeni, protože se císaři Gomizonoovi nenarodil žádný mužský potomek. Císař roku 1629 bez ohlášení šógunátu abdikoval a na trůn dosadil svou dceru. Gomizunoova dcera, císařovna Meišó³⁶³, byla předposlední císařovnou na japonském trůně. Meišó byla pokrevně spřízněna s Tokugawou a proto její obřad spojený s nástupem na trůn hradil šógunát. Navíc při jejím nástupu na trůn bylo obnoveno mnoho císařských ceremoniálů, které se během období válčících knížectví přestaly vykonávat z důvodu nedostatku financí.³⁶⁴ Během období vlády císařovny Meišó roku 1635 šógunátní vláda uzavřela japonské hranice za účelem udržení stabilní vlády.³⁶⁵ Důvodem pro izolaci byl příliv cizích zahraničních vlivů, především křesťanství, které v 16. století začalo pronikat do Japonska.

Další na trůn po císařovně Meišó, která se nikdy nevdala, nastoupil její nevlastní bratr císař Gokómjó³⁶⁶, který svou zálibou ve vojenských cvičeních upozornil šógunát na to, že by se v budoucnu mohl objevit císař, který by se sám chtěl vojensky ujmout vlády.³⁶⁷ Tento císař zemřel za nejasných okolností, a protože neměl syna, tak na trůn nastoupil jeho nevlastní bratr císař Gosai³⁶⁸. Osud tohoto císaře však nebyl příznivý. Byl obviněn z přírodních pohrom, které se udály v období pěti let, které zničily svatyně v Ise i císařský palác. Šógunát v souladu s konfuciánským vysvětlením z těchto pohrom obvinil císaře, který byl prostředníkem mezi nebem a zemí.³⁶⁹ Roku 1663 byl donucen abdikovat a vystřídal jej vhodnější, ctnostnější císař Reigen³⁷⁰. Byla obnovena další řada ztracených ceremoniálů spojených s nástupem císaře na trůn. Prvním seskupení těchto

³⁶¹ 徳川和子, žila v letech 1607–1678. Dcera druhého šóguna Tokugawy Hidetady 徳川 秀忠 (1579–1632).

³⁶² 徳川秀忠, žil v letech 1579–1632. 2. šógun Tokugawského šógunátu.; MARTIN Str102

³⁶³ 明正天皇, období vlády 1629–1643

³⁶⁴ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 103.

³⁶⁵ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 90.

³⁶⁶ 後光明天皇, období vlády 1643–1654.

³⁶⁷ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 104.

³⁶⁸ 後西天皇, období vlády 1654–1663.

³⁶⁹ MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. s. 105.

³⁷⁰ 霊元天皇, období vlády 1663–1687.

ceremoniálů se nazývá *sokuirei* 即位礼³⁷¹, při kterém císař musí navštívit několik svatyní. Druhá skupina rituálů se nazývá *daidžósai* 大嘗祭³⁷². Jedná se o rituál komunikace mezi císařem a bohyní Amaterasu, během kterého císař sní rýži, vypěstovanou pro tento den v zahradách císařského paláce. Za klidné vlády císaře Higašijamy³⁷³, jeho syna císaře Nakamikadoa³⁷⁴ a vnuka Sakuramačiho³⁷⁵ se opět pomalu zlepšovala finanční situace císařské rodiny.

4.6.1. Národní vědy a počátek císařského kultu

Období tokugawského šógunátu bylo obdobím míru, což dovolovalo učencům věnovat se bádání. Během tohoto období začal vznikat císařský kult, který dosáhl svého vrcholu během 20. století. Japonští učenci se začali věnovat studiu japonské historie v reakci na konfucianismus, tedy cizí učení, které zdůrazňovalo důležitost čínské klasické literatury. Věnovali se především raným Japonským dějinám, kde hledali japonské tradiční hodnoty.

Tokugawa Iejasu během svého funkčního období z Číny importoval neokonfuciánské hodnoty jako hlavní filozofický směr jeho vlády.³⁷⁶ Toto prolínání konfucianismu a šintó umožnilo vznik nových šintoistických škol. Iejasův konfuciánský rádce Hajaši Razan³⁷⁷ odmítal buddhismus a byl prvním, kdo se pokusil o sjednocení šintoistického a neokonfuciánského učení.³⁷⁸ Roku 1670 Hajaši Razan sestavil dílo nazvané *Hončó cugan* 本朝通鑑³⁷⁹ zachycující dějiny Japonska do období tokugawského šógunátu. Dále Tokugawa Micukuni³⁸⁰ z knížectví Mito³⁸¹ začal pracovat na díle *Dainihonši* 大日本史³⁸², které odvozovalo výlučnost Japonska od

³⁷¹ Nástup na trůn.

³⁷² Díkuvzdání.

³⁷³ 東山天皇, období vlády 1687–1709.

³⁷⁴ 中御門天皇, období vlády 1709–1735.

³⁷⁵ 桜町天皇, období vlády 1735–1747.

³⁷⁶ PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 10.

³⁷⁷ 林羅山, žil v letech 1583–1657. Byl konfuciánským rádcem Tokugawy Iejasua a jeho tří následovníků. V díle *Šintó dendžu* zdůraznil jednotu šintó a císaře. PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 10.

³⁷⁸ PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 10.

³⁷⁹ Zrcadlo naší země.

³⁸⁰ 徳川光圀, žil v letech 1628–1701.

³⁸¹ Nachází se v dnešní prefektuře Ibaraki. Učení školy, která vznikla v této oblasti, tzv. *mitogaku* 水戸学 podporovalo obnovu císařské moci.

³⁸² Dějiny velkého Japonska.

božského původu císařské dynastie.³⁸³ Původně pouhý zájem o japonské dějiny se zformoval v školu národní vědy *kokugaku* 国学. Například japonský učenec Kamo no Mabuči³⁸⁴ se věnoval nejstarší japonské sbírce poezie *Man'jóšú* 万葉集 z osmého století. Jeho žák Motoori Norinaga³⁸⁵ se přes 30 let věnoval sepsání komentářů ke kronice *Kodžiki*.³⁸⁶ Norinaga odmítl neokonfucianismus i buddhismus³⁸⁷ a císaře popsal jako vzdálené božstvo, které je hodné zbožné úcty.³⁸⁸

Tyto díla a přibývajících obnovené císařské rituály měly za následek narůst popularity císaře a *šintoismu*. *Kokugaku* postupně získávala velice nacionalistický podtext. Často byly zdůrazňovány domácí kulturní tradice a autorita císařského rodu, což byly myšlenky, které ohrožovaly šógunát. Za takovéto názory nechával šógunát učence z Kjóta vyhošťovat.³⁸⁹ Učenec Acutane Hirata³⁹⁰ prosazoval myšlenku Japonska jako ostatním zemím nadřazené božské země, požadoval odmítání cizích vlivů a zachování národní čistoty.³⁹¹ Acutane Hirata vyzdvihoval *šintó* jako jediný způsob jak obnovit japonskou identitu během domácí krize šógunátu a hrozby v podobě západních sil, které postupovaly do východní Asie.³⁹²

V roce 1825 Aizawa Seišisai³⁹³ z knížectví Mito popsal národní podstatu tzv. *kokutai* 国体³⁹⁴ v práci *Šinron* 新論³⁹⁵. V pojmu díle Aizawa spojil tradiční šintoistické představy o Japonsku a císařích jako potomcích bohů s tokugawským konfuciánským učením o vládě a společnosti.³⁹⁶ Aizawa vnímal pevnou jednotu a sílu Západu a přisuzoval je křesťanství, jakožto centrální sjednocování a motivační síle těchto národů.³⁹⁷ Všiml si, že v Japonsku v dávných dobách tato jednota existovala ve

³⁸³ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 103.

³⁸⁴ 賀茂 真淵, žil v letech 1697–1769. Japonský básník a učenec.

³⁸⁵ 本居宣長, žil v letech 1730–1801.

³⁸⁶ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 104.

³⁸⁷ PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 11.

³⁸⁸ Ibid, s. 20.

³⁸⁹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 104.

³⁹⁰ 平田 篤胤 japonský učenec, jeden ze čtyř velkých mužů národních studií, žijící v letech 1776–1843.

³⁹¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 105.

³⁹² PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. s. 11.

³⁹³ 会沢正志斎, japonský učenec a nacionalistický myslitel. Žil v letech 1781–1836.

³⁹⁴ Politicky laděný termín označující národní identitu, systém vlády či charakteru císařské vlády.

³⁹⁵ Nové teze.

³⁹⁶ BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto. s. 1.

³⁹⁷ Ibid, s. 2.

formě *macurigoto*³⁹⁸. Dále ve své práci zmínil také moudré císaře, jako například císaře Nintokua³⁹⁹, který spatřil chudobu svého lidu a tři roky je zprostil daní, čímž získal důvěru a náklonost lidu.⁴⁰⁰ Aizawa pojmem *kokutai* ve své práci myslel národní duchovní jednotu s císařem. Neboli dobrovolnou náklonost a důvěru, kterou japonský lid cítí k císaři. Aizawa také tvrdil, že bohyně Amaterasu také zavedla hodnoty jako loajalita a synovská zbožnost, které byly hlavními hodnotami konfucianismu. Tato teorie vyjádřená pojmem *kokutai* byla přijímána jako výborné vyjádření charakteru japonského národa a vlády. Sloužila beze změn během restaurace Meidži, kdy poskytla ideologii pro nový stát.⁴⁰¹

4.6.2 Obnova císařské moci

První kroky k obnově císařské moci tzv. restauraci Meidži se uskutečnily za vlády císaře Momozona⁴⁰². Císařovi synové byli příliš mladí, a proto šógunát rozhodl, že na trůn dočasně nastoupí poslední císařovna, Gosakuramači⁴⁰³. Dalším na trůně byl císař Gomomozono⁴⁰⁴. Ten ale záhy zemřel, a protože neměl dědice, byl na trůn dosazen vnuk císaře Higašijamy, císař Kókaku⁴⁰⁵. Za vlády Kókakua i vlády jeho syna, císaře Ninkóa⁴⁰⁶ rovněž stoupaly tendence s myšlenkou obnovení císařské vlády.

Po císaři Ninkóovi na trůn nastoupil císař Kómei⁴⁰⁷, který si uvědomoval sílící moc své pozice i upadající tendenci šógunátu. Po dvou staletích izolace *sakoku* 鎖国⁴⁰⁸ a omezenému obchodu s cizinci se o otevření Japonska, pro jeho výhodnou pozici, snažilo několik národů. Přimět Japonce otevřít hranice se podařilo Američanům. Roku 1853 Perry C. Matthew⁴⁰⁹ přijel do Japonska vyjednávat o navázání obchodních a diplomatických vztahů. Perry poslal dopis adresovaný císaři. Současná šógunátní vláda, která jej obdržela, si byla vědoma přesily amerického námořnictva. Z tohoto

³⁹⁸ Politicko náboženský způsob vlády císařů v raných dějinách Japonska. Viz kapitola 2.

³⁹⁹ 仁徳天皇, období vlády 313–399.

⁴⁰⁰ BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto. s. 3.

⁴⁰¹ Ibid, s. 3.

⁴⁰² 桃園天皇, období vlády 1747–1762.

⁴⁰³ 後桜町天皇, období vlády 1762–1770.

⁴⁰⁴ 後桃園天皇, období vlády 1770–1779.

⁴⁰⁵ 光格天皇, období vlády 1779–1817.

⁴⁰⁶ 仁孝天皇, období vlády 1817–1846.

⁴⁰⁷ 孝明天皇, období vlády 1846–1866.

⁴⁰⁸ Od 17. do poloviny 19. století.

⁴⁰⁹ Perry Calbraith Matthew, 1794–1858. Velitel vojenské námořní flotily USA v Tichomoří.

důvodu ignorovala názor císaře, který byl v zásadě proti odmítání otevření Japonska cizincům,⁴¹⁰ přijala podmínky spojenců.

Šógunátní vláda do čela šógunátní vlády dosadila Iiho Naosukeho⁴¹¹, aby vyvážila sílíci postavení císaře. Naosuke se razantně snažil o obnovení autority šógunátu. Například se nesnažil získat souhlas císaře a roku 1858 podepsal smlouvu *ničibei šúkó cúšó džójaku* 日米修好通商条約⁴¹², kterou připlul uzavřít americký obchodník a generální konzul Townsend Harris⁴¹³. Tato smlouva otevřela obchodu s Američany přístav ve městě Kanagawa a ve čtyřech dalších městech. Následně Japonsko uzavřelo obchodní smlouvy s Američany. Podobné smlouvy Japonsko uzavřelo i s Británií, Ruskem a Holandskem. Jedním problémem těchto nevýhodných smluv bylo znevýhodnění japonských cel a druhým přítomnost cizinců v přístavech, což v následujících letech vyústilo v ozbrojené střety.⁴¹⁴ Procísařská sekce samurajstva kritizovala Naosukeho za ignorování císařova názoru. Roku 1860 byl Naosukeho spáchán atentát samuraji z Mita.⁴¹⁵

Se smrtí Ii Naosukeho šógunát nadobro oslábl a v politice se angažovala především mocná knížectví Sacuma⁴¹⁶ a knížectví Čóšú⁴¹⁷, která přešla jasně na stranu císařského dvora. Tito samurajové spolupracovali s řadou dvorských šlechticů a tvořili opozici vůči šógunátu. Měli dostatečně velkou moc, aby mohli zasahovat do národní politiky.⁴¹⁸ Jejich cílem bylo svrhnout šógunát, restaurovat moc císaře a revidovat nerovnoprávné smlouvy s ostatními světovými mocnostmi. Roku 1861 knížectví Čóšú navrhovalo politiku jednoty šógunátu a dvora tzv. *kóbu gattai* 公武合体⁴¹⁹. Tento návrh spočíval v povolení zahraniční politiky a zároveň uznání politické moci císaře. O rok později podobný návrh podalo knížectví Sacuma. Čóšú začalo ještě více stupňovat

⁴¹⁰ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 123.

⁴¹¹ 井伊直弼, žil v letech 1815–1860. *Daimjó* z knížectví Hikone (dnešní prefektura Šiga). Byl kancléřem či vrchním seniorem *tairó* 大老 šógunátní vlády.

⁴¹² Smlouva o přátelství a obchodu.

⁴¹³ Townsend Harris, 1804–1878. Americký obchodník a generální konzul, který přijel vyjednávat podmínky o navázání obchodu.

⁴¹⁴ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 124.

⁴¹⁵ *Ibid*, s. 129.

⁴¹⁶ Dnešní prefektura Kagošima.

⁴¹⁷ Dnešní prefektura Jamaguči.

⁴¹⁸ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 258.

⁴¹⁹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 131.

prosazování vlády císaře. Především díky Jošigovi Šóinovi⁴²⁰, který si v Čóšú otevřel vojenské učiliště, kde prosazoval radikální procísařské smýšlení.⁴²¹ Císař Kómei roku 1863 povolal šóguna Tokugawu Iemočiho⁴²², svého zetě, předal mu symbolický meč, aby vyhnal ze země cizince.⁴²³ Císařský dvůr se tak stával nejen jádrem opozice k zahraniční politice šógunátu, ale také společným východiskem všech snah o reformu vlády a společnosti. Tuto opozici vystihovala hesla „ctěte císaře, vyžehňte barbary“ *sonnó džói* 尊王攘夷.⁴²⁴ Rebelující Čóšú poslalo roku 1864 oddíly na Kjóto s cílem znovunastolení císařské moci, ale u bran císařského paláce je porazily sacumské jednotky. Zástupce knížectví Tosa⁴²⁵ navrhl řešení této komplikované politické scény dvora, šógunátu a knížectví. Navrhoval navrácení moci šógunátu do rukou císaře.⁴²⁶

Roku 1866 na trůn nastoupil patnáctiletý císař Meidži⁴²⁷ a na pozici šógunata nastoupil Tokugawa Jošinobu⁴²⁸. Jošinobu roku 1867 přistoupil na návrh knížectví Tosy, navrátil moc do rukou císaře a na pozici šógunata rezignoval, aby předešel ještě větší radikalizaci protišógunátního hnutí.⁴²⁹ Císařský dvůr nebyl schopen ujmout se vlády okamžitě, a proto dočasně vládou pověřil šógunát. Nicméně prosazovatelé císařské moci v čele s Iwakurou Tomomim⁴³⁰ získali císařovo tajné pověření k boji proti šógunátu. 3. ledna 1868 přívrženci císaře obsadili Kjóto, vyhlásili obnovu císařské moci, tzv. restauraci Meidži neboli *meidži išin* 明治維新.⁴³¹ Dále vyhlásili zrušení šógunátu a donutili šógunátní vazaly, aby se vzdali bývalých šógunátních oblastí.⁴³² Řady tokugawských jednotek, zvláště na severu Japonska, se odmítaly vzdát a vzdorovaly

⁴²⁰ 吉田松陰, japonský učenec a učitel. Byl ovlivněn procísařským učením školy Mito. Žil v letech 1830–1859.

⁴²¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 131.

⁴²² 徳川家茂, žil v letech 1846–1866.

⁴²³ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 116.

⁴²⁴ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 129.

⁴²⁵ Dnešní prefektura Kóči.

⁴²⁶ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 135.

⁴²⁷ 明治天皇, období vlády 1867–1912.

⁴²⁸ 徳川慶喜, žil v letech 1837–1913. Zvaný Keiki. Patnáctý a zároveň poslední šógun rodu Tokugawa.

⁴²⁹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 135.

⁴³⁰ 岩倉具視, japonský státník, který žil v letech 1825–1883.

⁴³¹ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. s. 135.

⁴³² MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 260.

armádě procísařských vojsk až do června 1869.⁴³³ Této občanské válce se říká *bošinsensó* 戊辰戦争 a po ní už v celém Japonsku nebyl nikdo, kdo by se nové moci vzepřel.

5. Analýza role

Role císaře se v průběhu dějin měnila. V raných dějinách pro tehdejší zemědělskou společnost vykonával rituály zajišťující hojnou úrodu rýže, čímž si zajišťoval svou pozici náboženského i politického vůdce. Postupně se ale rituální funkce císaře od politické moci oddělila, rituály zajišťující hojnou úrodu vykonává císař i v dnešní době.

Také politicko-ekonomická složka vlády císaře se během období měnila. Sjednocení země pod vládou císařského rodu se završilo v 7. století. Po reformách *Taika* císař získal faktickou politickou moc nad celým tehdejším územím Japonska. V období Heian Fudžiwarové vládli ve jménu císaře. Podobnou politiku v dalších obdobích užívaly vojenské vlády. Vojenští vojevůdci se císařem nechali jmenovat do funkce šóguna, což zajistilo jejich legitimní moc. Císařova moc byla vojenskou vládou značně omezena. Císaři i šógunát naprosto ztratili moc během období válčících knížectví, kdy oba systémy vlády upadaly. Během tohoto období císařský dvůr neměl finance a po určitou dobu ztratily na důležitosti i císařem prováděné rituály. Ke konci období Edo se okolo císaře, jakožto jediné protiváhy šógunátu, vytvořilo hnutí *sonnó džói* za vyhnání barbarů. Hnutí mělo takový vliv, že císař byl v období Meidži prohlášen za manifestaci slunečního božstva. Nicméně ani tehdy fakticky nevládl, spíše jeho božskost měla pomoci vypořádat se se změnou vlády.

Císař byl:

Šamanem - Je nutno podotknout, že ranní císaři získali titul císař zpětně. Byli kmenovými náčelníky v zemi Jamato, nejsilnějšího rodu na území Japonska, který si časem ostatní rody podmanil či s nimi uzavřel alianci. Císař především plnil roli šamana, respektive kněze japonského lidového náboženství, později známého jako šintoismu. Od raných dob císař vykonával rituály zaručující hojnou sklizeň rýže. Během tohoto rituálu byla rituálně konzumována rýžových zrna na hostině, o níž se předpokládalo, že se jí účastní také japonská božstva. Tento rituál byl prováděn po celou historii Japonska a zachoval až do přítomnosti. Tato služba se nazývala *macurigoto*.

⁴³³ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. s. 260.

Faktickým panovníkem – Služba *macurigoto* zajišťující lidu potravu legitimizovala vládu raných panovníků. Od této služby se odvíjela jejich ekonomická a politická moc. Císař byl jedním z vojenských náčelníků s nejvyšší mocí a dvorem, pojmenovaným Jamato. Tento dvůr postupně pohlcoval menší rody.

Kami - Faktická vláda císaře vyvrcholila v 7. století, kdy byl po vzoru čínské dynastie přijat názor, že je císař potomkem slunečních božstev, která byla hlavní božstva v asijských náboženstvích. Císařský dvůr s úmyslem stabilizovat moc císaře, adoptoval tento názor, vybral kandidáty na trůn a nechal sepsat první japonské kroniky. Do mýtů zakomponoval i rodová božstva ostatních rodů, aby mezi rody byla určena pevná hierarchie. V mýtech je popsán vznik japonských ostrovů, božstev, a je zde také patrné to, že císař byl považován za potomka nejvyššího japonského božstva Amaterasu. Na znamení legitimacy obdržel trojici posvátných regálií, které oficiálně získává císař při nástupu na trůn. Tyto předměty dokazují legitimitu císařské vlády. Císaři se tak stali *kami* s nejmocnějšími předky. Dalším důležitým bodem bylo zachování nepřerušené císařské dynastie. Během období Nara byla vydána reforma *Taika* a zákoník *ricurjó*, zakládající stát založen na z Číny přejatých konfuciánských hodnotách a centralizující moc do rukou císaře.

Excísařem – Pokud císař odstoupil ze své funkce, často vládl jakožto excísař skrze excísařský institut. Problémy nastávaly, pokud se excísařů najednou vyskytovalo více. Excísařský institut byl zrušen ve 14. století.

Symbolem moci – Během japonských dějin několikrát nastala situace, kdy se k moci snažily dostat jiné mocné rody. Prvním rodem byl rod Soga, jehož snažení bylo zmařeno princem Naka no Óem a dvořanem Katamarim, jehož potomci tj. rod Fudžiwara se později pokusili o podobnou manipulaci císaře s větším úspěchem. Nejdříve z pozice rádce a později sňatkovou politikou se císaři stali příbuznými rodu Fudžiwarů. Takto císaři přišli o politickou i ekonomickou moc.

I přesto, že se císařům podařilo vymanit skrze nový excísařský dvůr a spolupráci vojenské vrstvy z nadvlády rodu Fudžiwara, netrvalo to příliš dlouho. Dalo by se říci, že císař Kanmu byl posledním faktickým vládcem Japonska do konce období Tokugawa. Následoval vzestup vojenské vlády, která se legitimovala skrze císaře. Vojenská vláda získala souhlas k jeho jmenování do pozice šóguna. Od této doby císaři už roli faktického vládce nikdy znovu nezískali. Během období válčících knížectví byla

pozornost od císaře úplně odtažena a císařský institut chátral. Ztratil politickou i ekonomickou moc.

Kultem státního šintó – reakcí na vliv Západu se japonští učenci začali zaobírat japonskými ranými dějinami a tradičními hodnotami. Vznikla škola s názvem *kokugaku*. Postupně začala být vyzdvihována postava císaře, jehož kořeny sahaly až ke vzniku samotného Japonska. Vznikly procísařské politické strany. Nakonec byl po restauraci Meidži prohlášen za *arahitogami* tzn. manifestující božstvo.

Symbolem – Císař byl vždy po boku japonského lidu. Byl jejich prapředkem a symbolem jednoty. Díky šintoistické tradici byl zbožňován lidem, stejně tak jako ambiciózními rody.

Obecně platilo, že císař by jakožto symbol jednoty neměl vládnout, pouze plnit službu *macurigoto*. Císaři své moci během dějin prakticky moc nevyužívali. Existovaly výjimky, kdy byli nuceni jednat rychle, aby si zachovali svou autoritu. Za vlády císaře Tenmua neexistoval sjednocený stát a země se nacházela ve válce s Koreou. Za vlády císaře Kanmua nastalo období úpadku státu založenému na principech *ricurjó* a sílil vliv vojenské vrstvy. Za vlády císaře Gosandžóa byla zřízena regentská vláda, a proto Gosandžó položil základ pro excísařský úřad. A za císaře Godaimeho se rozpadl kamakurský šógunát a nastala doba vnitřních nepokojů. Lze říci, že císař využíval své moci pouze v časech, kdy nepanoval mír. V opačných případech, např. období Edo, se císař stranil politiky, vzdálil se a ani nevystupoval před lidem.

Přestože měla vojenská vláda silnou armádu, musela být schválena císařem, aby byla uznána za legitimní. Stejně probíhalo vyhlášení konce šógunátu, vydání ústavy apod. Jinými slovy, císařský rod přežíval od dávných dob pouze především díky faktu, že je legitimním držitelem moci, kterou podporuje praktikování šintoistických rituálů, a nepřerušené linii s božským původem, což bylo deklarováno v sedmém století vydáním historicko-mytologických kronik *Kodžiki* a *Nihonši*. Císař byl a je jádrem lidového náboženství šintoismu. Kdyby zanikl, tak zanikne i šintoistický mýtus, na kterém jsou založeny náboženské návštěvy svatyní i jiných lidí.

Z hlediska společenské role císaře, byl císařský rod a císařský palác symbolem vlády japonského lidu po celou dobu japonských dějin. Dvorské rody, tedy rod Fudžiwara, rod Minamoto, rod Taira, rod Ašikaga a rod Tokugawa, byly všechny spjaty s císařským rodem. Jinými slovy císařský rod je prarodičem Japonců. Důležité bylo zachování iluze, že tato pokrevní linie opravdu trvá tisíc let. Císařská dynastie vždy

znamena symbol jednoty Japonska a japonského lidu. Dalo by se říci, že císařská dynastie je paralelou ke křesťanství. Stejně jako bylo křesťanství založeno na osobě, kterou nelze vědecky dokázat, je vnímáno také císařství. I zde se císař zrodil z božstev.

Závěr

Císař byl důležitým aspektem japonské společnosti a kultury. Dalo by se říci, že císař vládl jen v těžkých časech. Za nejdůležitější roli považuji symbol jednoty císaře a národa, který pomáhal Japoncům vypořádat se změnami v jednotlivých obdobích. Domnívám se, že to je také důvodem, proč období vlády císaře trvalo již od sedmého století před naším letopočtem do restaurace Meidži a proč trvá dosud.

Cílem práce bylo zanalyzovat roli císaře, což se mi do jisté míry podařilo. Zaměřil jsem se především na posloupnost jednotlivých období od počátku spadajícího do oblasti mýtů, přes prvního historicky doloženého císaře, až do restaurace Meidži. Tzn. období 26ti století.

Dle mého názoru je téma velice obsáhlé. Domnívám se, že pro bližší analýzu jednotlivých rolí císaře je zapotřebí více prostoru, než na jakou byl prostor zde. Osobně jsem se díky psaní této bakalářské diplomové práce hodně naučil o hledání a shromažďování relevantního materiálu v tištěné i elektronické podobě.

Tato práce pro mne velkou zkušeností a doufám, že bude přínosem pro další akademické práce.

Resumé v anglickém jazyce

In this bachelor thesis, I am going to focus on the role of Japanese emperors and empresses from ancient times to the 19th century Meiji Restoration, as it is formally called. I will map the history of the Japanese Imperial Family during each period of Japanese history. Apart from historical figures, I will also explore the role of mythical sovereigns and their divine ancestors. I conclude this work by summarizing my findings.

Seznam použité literatury

1. BROWNLEE, John S. *Four Stages of the Japanese Kokutai (National Essence)*. University of British Columbia, 2000. JSAC Conference Essay. University of Toronto.
2. GRIFFIS, William Elliot. *The mikado's empire: a history of Japan from the age of the Gods to the Meiji era (660 BC-AD 1872)*. Paperback. Berkeley, Calif: Stone Bridge Classics, 2006. ISBN 9781933330181.
3. KIDDER, J. Edward. *Himiko and Japan's elusive chiefdom of Yamatai: archaeology, history, and mythology*. 1. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007. ISBN 0824830350.
4. *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2012. ISBN 9788090424692.
5. *Kodžiki: japonské mýty*. Přeložil Viktor KRUPA, přeložil F. R. HRABAL. Bratislava: CAD Press, 2007. Světové duchovní proudy. ISBN 8085349973.
6. LABUS, David. *Japonsko*. Praha: Libri, 2009. Stručná historie států. ISBN 9788072774265.
7. *Lexikon východní moudrosti: buddhismus, hinduismus, taoismus, zen*. Přeložil Jan FILIPSKÝ. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 8071981680.
8. MARTIN, Peter. *The chrysanthemum throne: a history of the emperors of Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c1997. ISBN 0824820290.
9. MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *Dějiny Japonska: nové, přepracované vydání*. Praha: Fighters Publications, 2007. ISBN 9788086977133.
10. PICKEN, Stuart D. B. *Historical dictionary of Shinto*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2002. ISBN 0810840162.
11. REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 8071063916.

12. SHIVELY, Donald H. a William H. MCCULLOUGH. *The Cambridge history of Japan, Vol. 2: Heian Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0521223539.

Internetové zdroje

13. *Kantei* - Oficiální webové stránky japonského premiéra - Ústava Japonska. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html.

14. *Kunaičó* - Oficiální webové stránky císařského dvora. [Online][cit: 2016-11-21] Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/>

15. *Kunaičó* - Oficiální webové stránky císařského dvora – Pravomoci císaře. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.kunaicho.go.jp/e-about/seido/seido01.html>.

16. MATSUMAE, Takeshi. Origin and Growth of the Worship of Amaterasu. *Asian Folklore Studies*, vol. 37, no. 1, 1978, pp. 1–11. [online] [cit: 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1177580>.

17. OHNUKI-TIERNEY, Emiko. “The Emperor of Japan as Deity (Kami).” *Ethnology*, vol. 30, č. 3, 1991, s. 199–215. [online] [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/3773631>.

18. TSURUMI, E. Patricia. Japan's Early Female Emperors. *Historical Reflections / Réflexions Historiques*, vol. 8, no. 1, 1981, s. 41–49. [online] [cit: 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41298739>.